192
4

ATTİLÂ İLHAN / Bütün Şiirleri / BEN SANA MECBURUM

ATTİLÂ İLHAN

Bütün Şiirleri: 4

BEN SANA MECBURUM

bilgi
yayınevi

11.
basım

BİLGİ YAYINLARI : 192
ATTİLÂ İLHAN, BÜTÜN ŞİİRLERİ : 4

ISBN 975 - 494 - 318 - 4
98 06 Y 0105 1325

Birinci Basım 1960
İkinci Basım 1962
Üçüncü Basım 1972
Dördüncü Basım 1976
Beşinci Basım 1983
Altıncı Basım 1988
Yedinci Basım 1992
Sekizinci Basım 1993
Dokuzuncu Basım 1995
Onuncu Basım 1997

On Birinci Basım
Mayıs 1998

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenişehir 06420 / Ankara
Telf (0-312) 431 81 22 - 434 12 71 - 434 49 98 - 434 49 99
Faks (0-312) 431 77 58

ATTİLÂ İLHAN

Bütün Şiirleri

4

BEN SANA MECBURUM

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

attilâ ilhan'ın kitapları

şiir

duvar (8. basım)
sisler bulvarı (9. basım)
yağmur kaçağı (7. basım)
ben sana mecburum (11. basım)
belâ çiçeği (6. basım)
yasak sevişmek (7. basım)
tutuklunun günlüğü (6. basım)
böyle bir sevmek (6. basım)
elde var hüzün (5. basım)
korkunun krallığı (3. basım)
ayrılık sevdâya dâhil (4. basım)

roman

sokaktaki adam (5. basım)
zenciler birbirine benzemez (4. basım)
kurtlar sofrası (5. basım)
aynanın içindekiler:
1 / bıçağın ucu (3. basım)
2 / sırtlan payı (3. basım)
3 / yaraya tuz basmak (3. basım)
4 / dersaadet'te sabah ezanları (4. basım)
5 / o karanlıkta biz (2. basım)
fena halde leman (8. basım)
haco hanım vay (2. basım)

deneme / anı

abbas yolcu (2. basım)
yanlış kadınlar yanlış erkekler (3. basım)
anılar ve acılar :
1 / hangi sol (4. basım)
2 / hangi batı (4. basım)
3 / hangi seks (3. basım)
4 / hangi sağ (2. basım)
5 / hangi atatürk (3. basım)
6 / hangi edebiyat
7 / hangi laiklik (2. basım)
8 / hangi küreselleşme
attilâ ilhan'ın defteri :
1 / gerçekçilik savaşı (2. basım)
2 / 'ikinci yeni' savaşı (3. basım)
3 / faşizmin ayak sesleri (2. basım)
4 / batı'nın 'deli gömleği' (2. basım)
5 / sağım solum sobe
6 / ulusal kültür savaşı
7 / sosyalizm asıl şimdi (3. basım)
8 / aydınlar savaşı (3. basım)
9 / kadınlar savaşı (2. basım)
cumhuriyet söyleşileri:
1 / bir sap kırmızı karanfil

çeviri

kanton'da isyan (malraux / 3. basım)
umut (malraux / 3. basım)
basel'in çanları (aragon / 3. basım)

İÇİNDEKİLER

askıda yaşamak 7
istanbul ağrısı 11
yorgun serüvenci 16
süleyman 19
büyük yolların haydudu 21
telsizci hamdi 23
geç kalmış ölü 25
ömer haybo'nun son günleri 28
varujan'a karşı ömer haybo 30
cehenneme dört bilet 32
yaşamakta direnmek 34

tension à smyme 35
yirmi beşinci saat 39
deprem bekçisi 40
tension à smyrne 41
24 – 61 43
gaziler caddesi 45
kırmızı pazar 47
sen burda bir yabancısın 48
ağustos çıkmazı 49

memleket havası 51
– 1 utanmak 55
– 2 demir kuşaklı halkımız 56
– 3 923'de demiş 58
– 4 heyet-i temsiliye namına 60
– 5 üç köylü 63
– 6 neden kızkardeşlerim 64
– 7 çarşı içi 67
– 8 fabrika 68

– 9 kürtler ... 69
–10 ya bereket deyip ıslanıyoruz ... 71
–11 kalpaklı süvari ... 73
–12 fırat rüzgâra karşı aktığı zaman ... 75
–13 sendikacılar 77
–14 bir garip yolcu it ... 79
–15 silâhlı dört besmele ... 80
–16 mustafa kemal'in sofrası ... 84

imkânsız aşk ... 89
sen beyaz bir kadınsın ... 93
belma sebil ... 95
yirmi beşinci kısım ... 96
gece buluşması ... 97
lady from smyrna ... 99
ben sana mecburum ... 100
dördüncü krallığım ... 103
üç tenha köpek ... 106
yanlış yaşamak ... 108
uzaktan sevmek ... 111

cehennem dairesi ... 113
viyolonsel yalnızlığı ... 117
ikinci viyolonsel ... 120
birinci keman ... 122
no pasaran
– 1 125
– 2 128
cezayir mektubu ... 129
waldorf astoria ... 131
orta-doğu'dan gece telgrafları
– 1 135
– 2 137
budapeşte'den kartpostal ... 140
"hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir" 145

meraklısı için notlar ... 157

askıda yaşamak

boynuna o yeşil fuları sarma çocuk
gece trenlerine binme
kaybolursun

sokaklarda mızıka çalma çocuk
vurulursun

istanbul ağrısı

kanatları parça parça bu ağustos geceleri
yıldızlar kaynarken
şangır şungur ayaklarımın dibine dökülen
sen
eğer yine istanbul'san
yine kan köpüklü cehennem sarmaşıkları
[büyüteceğim
pançak pançak şiirler tüküreceğim
demek yine ben
limandaki direkler ormanında bütün bandıralar
[ayaklanıyor
kapı önlerinde boyunlarını bükmüş tek tek
[kafiyeler
yahudi sokaklarını aydınlatan telaviv şarkıları
mavi asfaltlara çökmüş
diz bağlıyor

eğer sen yine istanbul'san
kirli dudaklarını bulut bulut dudaklarıma uzatan
sirkeci garı'nda tren çığlıklarıyle bıçaklanıp
intihar dumanları içindeki haydarpaşa'dan
anadolu üstlerine bakıp bakıp
ağlayan
sen eğer yine istanbul'san
aldanmıyorsam
yakaları karanfilli ibneler eğer beni aldatmıyorsa
kulaklarımdan kan fışkırıncaya kadar
yine senin emrindeyim
utanmasam
gözlerimi damla damla kadehime damlatarak
kendimi yani şu bildiğin attilâ ilhan'ı
zehirleyebilirim

sonbahar karanlıkları tuttu tutacak
tarlabaşı pansiyonlarında bekârlar buğulanıyor
imtihan çığlıkları yükseliyor üniversite'den
tophane iskelesi'nde diesel kamyonları sarhoş
direksiyonlarının koynuna girmiş bıçkın şoförler
uykusuz dalgalanıyor

ulan istanbul sen misin
senin ellerin mi bu eller
ulan bu gemiler senin gemilerin mi
minarelerini kürdan gibi dişlerinin arasında
liman liman götüren
ulan bu mazot tüküren bu dövmeli gemiler
[senin mi
akşamlar yassıldıkça neden böyle devleşiyorlar
neden durmaksızın imdat kıvılcımları fışkırıyor
antenlerinden
neden
peki istanbul ya ben
ya mısralarını dört renkli duvar afişleri gibi
[boy boy
gümrük duvarlarına yapıştıran yolcu abbas
ya benim kahrım
ya senin ağrın
ağır kabaralarınla uykularımı ezerek deliksiz
[yaşattığın
çaresiz zehirler kusan çılgın bir yılan gibi
burgu burgu içime boşalttığın
o senin ağrın
o senin

eğer sen yine istanbul'san
yanılmıyorsam
koltuğumun altında eski bir kitap diye götürmek
[istediğim
sicilyalı balıkçılara marsilyalı dok işçilerine
satır satır okumak istediğim
sen
eğer yine istanbul'san
eğer senin ağrınsa iğneli beşik gibi her tarafımda
[hissettiğim
ulan yine sen kazandın istanbul
sen kazandın ben yenildim
kulaklarımdan kan fışkırıncaya kadar
yine emrindeyim
ölsem yalnız kalsam cüzdanım kaybolsa
parasız kalsam tenhalarda kalsam çarpılsam
hiç bir gün hiç bir postacı kapımı çalmasa
yanılmıyorsam
sen eğer yine istanbul'san
senin ıslıklarınsa kulaklarıma saplanan bu ıslıklar
gözbebeklerimde gezegenler gibi dönen
[yalnızlığımdan
bir tekmede kapılarını kırıp çıktım demektir

ulan bunu sen de bilirsin istanbul
kaç kere yazdım kimbilir
kaç kere kirpiklerimiz kasaturalara dönmüş diken
[diken
1949 eylül'ünde birader mırç ve ben
sokaklarında mohikanlar gibi ateşler yaktık
sana taptık ulan
unuttun mu
sana taptık

yorgun serüvenci

ben yeşil bir su içtim onsekiz
emirgân'da içtim temmuz'da
bütün karadeniz akıyordu
rüzgâr çözülmüştü ay yoktu
işte ben klor içtim onsekiz
bıyıklarımdan damlata damlata
büyük rezilliğimizi içtim

saat yirmibir demesin içim çöl
gözlerimi mumlar gibi söndürüyorum
sarhoşlar gitti onsekiz gitti
istinye'de gemiciler kahvesindeyim
avuçlarımda kurukafa işareti
oksijeni eksik başka bir gökteyim
başka bir karanlığa kan veriyorum
az sonra böbreklerim dökülecek
yabancı bir ıslık elektriklerde
rüzgâr dudaklarımı kesiyor
şimdi git onbeş yıl önce gel
yalnızlar sokağında bekliyorum
tırnak uçlarımdan kan sızıyor
kan burun deliklerimden sızıyor
bütün camlarım kırılmış yorgunum

bir elektrikli gitar ulumayagörsün
aseton kokuları gelmesin gelmesin
bir kadın sesi boşalmasın kulaklarıma
plastik bir merih gecesindeyim
serüvenlerin tutsağıyım yenilmişim
çiğneyip tükürdüğüm yoksa korku mu
yoksa bıyıklarımı kirleten bu yeşil
fosforlu saat kadranlarına eğilişim
akşam gazeteleri çıktı mı titremek
içimdeki filmin artık koptuğu mu

sen bakma bulutlandığıma onsekiz
s.o.s. ne demek biliyorum unutmadım
çanların kimin için çaldığını unutmadım
yeşil bir su içmedim mi şekersiz
klor kokuyor klor elim ayağım
dinamit kasalarına giriyorum
fransız afrikası'nda iş arıyorum
cezayir'de kurşuna diziliyorum
ölüm sarhoşluğundan bıkmadım

kadehini kaldır onsekiz bir daha kaldır
yıkılsın bu temmuz bırak ayaklarına
kafesinden çıkar yürek diye taşıdığını
köprülerini at gemilerini batır
ellerini ellerimin üstüne koy onsekiz
sen de bir ıslık uydur devrik ıslığıma
ömrümüzü bir suç gibi ayarlamadık mı
ağır bir hüküm giyer gibi öleceğiz

süleyman

öbür ışıkları getir hadi süleyman
bulvarın ortasında dur bağırma
senin için bir yağmur hazırladım
hadi ışıkları getir yağdıracağım

al bu nisan akşamını benimkini ver
sual sorup durma sevmiyorum
öbür ışıkları getir hadi getir
karanlıkta korkuyorum karnım ağrıyor
o kadını da getirsene portakal yiyen
porselen dişli kadını hani pantolon giymiş
dur dolmabahçe saatini dinleyeceğim
on ikiyi çalsın öyle getir hadi getir

deniz fenerinden mi çalarsın işte çal
kibrit mi tutarsın bilmem işte tut
öbür ışıkları getir hadi süleyman
sana yağmur hazırladım yağdıracağım

sen kimsin süleyman bir de bu var

büyük yolların haydudu

işte sımsıcak lejyoner sakalları içinde
margot'nun sigarillosuna ateş tutuyor
tersine dönük gözkapakları uykusuzluktan
kirli sarı bir gök birikmiş kadehinde
hiçbir kibriti bir seferde yakamıyor

asıl bu ödlek flüt onu böyle yıkan
uykusuzluktan çok bu ödlek flüt margot'nun
çıplak gözlerindeki rom lekesi dişlerindeki
tebeşir beyazı açlık paletindeki karanlık
rimelindeki is ve dudak rujundaki kan
je hais les dimanches şarkısı juliette greco'nun

işte dudaklarını konyağa vermiş dinlendiriyor
tersine dönük gözkapakları uykusuzluktan
bir yatak biliyor musunuz ah biliyor musunuz

göğsüne yeşil mürekkeple margot'nun gözleri
[oyulmuş
her gittiği yere bir tutam sigarillo dumanı götürecek
margot'nun paletinden bir siyah götürecek kusuk
[siyah
kendine geceler boyamak için izmir'de istanbul'da

nasıl yapıyor bilmiyorum bir türlü aklım almıyor
beyoğlu'ndan st-placide'e çıkıyor basmâne'den
[passy'ye
izmir'de 15945'den soruyorsunuz gitti diyorlar
istanbul'da siyasî polis bile adresini bulamamış

telsizci hamdi

ayın yirmi dördünde nairobi'de ol
ilk yağmurlarla birlikte geleceğim
eğer ben gelemezsem yağmurlar gelecek
otelin penceresinden duyabilirsin

akdeniz polisi telsizci hamdi'yi arıyor
dün gece şu masada beraber içmiştiniz
hani cebinde hiç büyük para taşımayan
boynunun üstünde başı fevkalâde eğreti
hani gözlükleri lüzumundan fazla temiz
tek kelime ispanyolca bilmediği halde
antonio machado'dan şiir okuyan adam
cebinde üçüncü mevki bir vapur bileti

işte yirmi sekizinci defa luna lunera
bir bardak madensuyu soğutulmuş
yirmi sekizinci defa yalnızım otelde
nedense muslukları hep açık bırakıyorlar
nedense artık ölmek istemiyorum

geç kalmış ölü

korkacak bir şey yok hesap tamam
sıram geldi mi hatta güleceğim
kendimi hazırladım biliyorum
önce turgut arkasından ömer haybo
daha sonra varujan sonra nureddin
sonra ben değilsem demokrat toni
sonra o değilse mutlaka benim
kendimi hazırladım biliyorum

aysel'in gölgesine saklandım
hep susamışım su içiyorum
geceler bitmiyor neden bitmiyor
uykumun arasında bekliyorum
aysel bütün gece gözünü kırpmıyor
el yordamıyle yokluyorum
kapıları karanlığa açılmış
avcunda diken diken şiirlerim

korkacak bir şey yok hesap tamam
sıram geldi mi hatta güleceğim
kendimi hazırladım biliyorum

içki içsem ağzımda cam kırıkları
denize girsem sıra sıra boğulmuşlar
binmeyi kurduğum gemiler batıyor
önünden geçtiklerim beni görmüyorlar
yanlışım mı var yoksa geciktim mi
nureddin'den sonra bu ilk sonbahar
ömer haybo'nun kanı daha kurumadı
demokrat toni portakal satıyor
korkacak bir şey yok hesap tamam
sıram geldi mi hatta güleceğim
kendimi hazırladım biliyorum

o ara belki aysel dışarda olacak
bir kesik olacak dilimin ucunda
camlarda bütün bulutlar delirmiş
yağmur çocukları çırıl çıplak
onaltı ekim cuma yirmi kırkdokuz
paris-inter haberlerini vermiş
bir telgraf alacağım işte son
korkacak bir şey yok hesap tamam
dediğim gibi hatta güleceğim
kendimi hazırladım biliyorum

ben çıktıktan sonra telefon

ömer haybo'nun son günleri

bir bıçak ısırmasın ömer haybo
dişleri çıtır çıtır çelik
yanılıp beyoğlu'na çıkmasın
topraklüle sokağı'nı tutmasın
bütün şaraplar ölü kırmızı
bütün kadınlar çabuk
hiç biri durduğu yerde durmuyor
ömer haybo'nun gözü hiçbirini tutmuyor
haydut ömer haybo

her gün onsekiz sularında acı siyah beyaz
ondokuz ellibirde bir alman gemisini limandan
[çıkarıyor
yirmibir buçukta alkazar sineması'nda kötü seyirci
yarından sonra beklediğim ömer haybo
gelmeyecek ömer haybo
lionel hampton'a tutulmuş cazdan anlamaz
polis romanları yazıyor acaba neden yazıyor
parmak uçlarında bronz kuruşların madenî kirliliği
birkaç kere öldü ömer haybo
korsan ömer haybo

hangi şehirde olsa sabahları yabancı
boğulmuş geceler mahallesini bir türlü bulamıyor
hangi otobüse binmesi lâzım bilemiyor yanılıyor
herkesin gittiği yer onun gitmeyeceği
terazi burcunun kötümser çocuğu
namuslu bıyıkları kirli siyah
ah ömer haybo

varujan'a karşı ömer haybo

eğer varujan düştüyse ömer haybo hiç
yirmibirinci varujan eylülcü
hem elleri kirli hem katolik
hani telefon korkağı eski bilardocu
acı saçları dökülmüş üstelik
dur ömer haybo
iki dört çift sıfırda dur
dur ömer haybo
kirletme ellerini

asfaltın ıslak mavisinde üç varujan
düşmüş üçe dağılmış varujan
çığlığı pırıl pırıl boşlukta duruyor
çığlığının üstünde ömer haybo duruyor
gözlerinin akında bir kükürt sarısı
eğri dişlerinin arasında kürdan
dur ömer haybo
iki dört çift sıfırda dur
dur ömer haybo
kirletme ellerini

iki sütun üzerine bir ceset varujan
iç cebinde bir ölüm omega bir altın saat
yüz elli dokuz dolar otuz mısır lirası
ömer haybo'nun aradığı varujan
benim gedikpaşa'da üç ay aradığım
demokrat toni'yi kravatıyla boğan
yirmibirinci varujan eylülcü
dur ömer haybo
iki dört çift sıfırda dur
dur ömer haybo
kirletme ellerini

demokrat toni birkaç misli bilardocu
boğulduktan sonra bile gülümseyen
topraklüle sokağı'nda portakalcı
benim oniki yıldır körebe oynadığım
ömer haybo'nun gözlerinden öptüğü
sıfır bir yenilmiş bir toni demokrat
boğulduğu sokakta üç varujan
dur ömer haybo
iki dört çift sıfırda dur
dur ömer haybo
kirletme ellerini

cehenneme dört bilet

gözleri dağılmış adamlar sanki biz
demokrat toni sanki ben ve ömer haybo
tabanca ağızlarında rezil aydınlığımız
üç çarpı ölüm koştuk rüzgâra doğru
aysel'in karanlığını silmek için üçümüz

gedikpaşa'da şubat eksi beş buçuk
son cıgaraların köşebaşında yine o
yine ağzından öpen tanımadığı karanlık
çift sesli bir iç bulantısı re bemol do
avuçları sıyrılmış ölüler kalabalık

yine kendisini bir başkası sanıyor
artık ne ben varım ne toni ne ömer haybo
bütün aynalardan yapayalnız dönüyor
dünyadaki yerini eskitmiş gibi
bulutlu uykulardan uyanamıyor

lavabonun beyaz dişlerinde üç mavi jilet
simsiyah bir almanca plak domingo
sıfır bir sıfır bir buluşacağımız saat
demokrat toni ben aysel ve ömer haybo
dördümüz için cehenneme dört bilet

yaşamakta direnmek

ıslak bir otomobil sabah karanlığında
seni kaybedilmiş bir oyuna iletirken
inadın nagant gibi koltuğunun altında
oynamakta direnmek ne demek düşündün mü
en hızlı manşetlerin en gergin saatında
tırmandığın ipin nerden çürüdüğünü
ne gün kopacağını kestiremeden
inadın nagant gibi koltuğunun altında
tırmanmakta direnmek ne demek düşündün mü

ya sırtlan dişleri kontes ağızlarında
en kral öpüşmeyle gelen ya çakal salyası
bulaştığın her kadın ayrıca kirletirken
sevişmekte direnmek ne demek düşündün mü
bu çabuk değişen deliler borsasında
tanrının simsiyah yeryüzüne tükürdüğü
karşılıksız adamlar her gece yarısı
deprem gürültüleriyle ansızın yıkılırken
inadın nagant gibi koltuğunun altında
yaşamakta direnmek ne demek düşündün mü

tension à smyrne

işte sa majeste izmir şehri
54 - 55 kışında kralımız
gebersek yıldızları dağıtsak
kaygısız kılı kıpırdamıyor

yirmi beşinci saat

izmir limanında suya çöktüğüm malum
suya kırk beş kuruşluk bir akşam çöktüğü
yirmi dört yıldızın battığı malum

lâcivert üstünde beyaz joseph conrad
sipsicim dişlerimin ucundan çekilmiş
dört yöne bıçak sırtı telgraf telleri
onsekiz nokta yirmibir hat malum

ışıltılı bir sakal gibi çenemden sarkıyor
blaise cendrars'ın kıvırcık şiirleri
iki gözümün arasında üçüncü gözüm
akrepsiz yelkovanı delirmiş gömgök bir saat

izmir limanında battığım suya çöktüğüm
toprağın ve suyun korktuğu malum

deprem bekçisi

mıknatıslı bir anten gibi tek tek
gökyüzüne açılmış kirpiklerim
dilimde yanık yıldızların tadı
ayakta ne uyku ne durak
bütün bir gece deprem bekledim
olmadık saatleri yokladım
hiç biri yerinden kımıldamadı
deprem gecesini dörde katladım
karanlıkta sustum büyük bekledim
ölüm bıçak gibi parlıyordu

tension à smyrne

kasım'da bir çarşamba çatladı
yarısını çaldılar yarısını ben çaldım
onüç gün dudak dudak yaşadım
dün gece kayboldu beni bıraktı
bir cıgara yaktım telefon ettim
ekipler onbir buçukta geldiler
gemisi onbir yirmibeşte kalktı

gözbebeklerine mızrak gibi saplı
çığlıklar götürüp getiren bir tren
dokuz gün yolculuk dedik durduk
o eksik bir çarşamba ben yoksul bir salı
1. armstrong'ın delik deşik sesinden
otuzaltı saat hayal dokuduk
çekirdekli ve mürekkep kanatlı
bir yağmur üstümüze yıkılırken
yolculuk dedik durduk yolculuk

sonra aşk sıyrılmış dört gün bir gece
iki bıçak hızıyla yaşadığımız
ateş ve barut gibi sımsıkı içiçe
birbirimizin avuçlarına kapanışımız
sabırsız dudaklarımıza değdikçe
rüzgârın sünger gibi köpürmesi
aklımıza dakar limanı geldikçe
zehirli gözlerimizin yaşarması
kaybettiğimiz kaybolduğumuz vs...

yarın şafakla bir konsolosluğun kapısındayım
dakar için fransız vizesi isteyeceğim
–... pardon monsieur! je vais vous demander
un visa, si c'est possible, pour dakar

24 - 61

ahmed beni fevzipaşa bulvarı'na çağırdılar
onikinci ağacın altında bekleyeceğim
ahmed beni neden çağırdılar bilmiyorum
izmir'in yabancısıyım ahmed korkuyorum
sabaha dönemezsem telefon edersin
emniyet nöbetçi müdürlüğü'ne: 24 - 61

ahmed şu para sende dursun ne olur ne olmaz
rıhtımda istanbul oteli var bilirsin
kapıcı ibrahim'den çilli ferihan'ı sorarsın
benim için bir yalan uydur telgraf geldi de
acele gitti de nasıl bilirsen öyle yap
ahmed benim senden başka arkadaşım yoktur
yarından sonra mektup gelecek yırt at
unutma ferihan'a giderken karanfil götür
tarafımdan söyle turgut köpeğine yüz vermesin

ahmed beni fevzipaşa bulvarı'na çağırdılar
ahmed beni neden çağırdılar bilmiyorum
birazdan kalkıp gideceğim namus belâsı
ben izmir'in yabancısıyım kimseyi tanımam
ahmed benim senden başka arkadaşım yoktur
sabaha dönemezsem telefon edersin
emniyet nöbetçi müdürlüğü'ne: 24 - 61

gaziler caddesi

basmâne'de gaziler caddesi'ne
küçük bir yağmur götürdüm
siz böyle akşamüstü görmediniz

gizlice bir şarap tuttum
yine o şehir korkusu
ola ki simsiyah sarhoşum
içimde elektrik uğultusu
bir de kötümserlik sebepsiz

şurda yeşil gözlü bir çocuk
nylon geçirmiş şapkasına
ferid'e benzettim azıcık
kim bilir belki de başkasına
yetişkin eli yüzü tertemiz

basmâne'de gaziler caddesi'ne
kırık çocukluğumu götürdüm
siz böyle akşamüstü görmediniz

camların rengini beğenmedim
bütün mor bıyıklar yabancı
şekersiz çaylar içindeyim
gece makaslarında bekçi
sabaha karşı hırsız

bu afiş bir sinema tuzağı
düşme o kızın arkasına
yemyeşil kolu bacağı
cıgara yapışmış dudağına
dördüncü gecedir uykusuz

basmâne'de gaziler caddesi'ne
ürkek bir çarşamba götürdüm
siz böyle akşamüstü görmediniz

kırmızı pazar

kız sen burda yeni misin peki leylâ nerde
hani çekirdek gözlü örümcekten korkan
kim ulan beni herkes tanır git patronuna sor
elektrikçi ihsan dedin mi içkide üstüme yoktur

leylâ güzel kızdı ben böyle göz görmedim
sen de güzelsin bak omuzların meselâ
biz elektrikçi kısmı karanlıkla güreşiriz
ölüm tellerde ıslık çalar gözümüz pektir
saçların kendinden mi sarı boyadın mı
öyle örtülü bakma içimi karıştırıyorsun

buranın tesisatını biz yaptık cahid'le beraber
düğmeye şöyle dokun süt gibi aydınlık
cahid askere gitti bak leylâ da gitmiş
geceleri uyku tutmuyor işin yoksa cıgara iç
yıldızlar boğazıma dizili inanmazsın
dilsiz misin nesin bir şey söylesene
istanbul'dan mı geldin yalnız mısın

sen burda bir yabancısın

bu rüzgârın tadı senin hiç tatmadığın
bu yolcular bilmediğin bir yerden geliyor
konuştukları dil ömrünce duymadığın
gözlerini sakla sen burda bir yabancısın
akşam tren raylarına yağmur yağıyor

devrilmiş bu sokak ayak basmadığın
çarmıha gerilmiş afişler ıslanıyor
karanlıkta bir kadın tanımadığın
bir şeyler söylüyor anlamadığın
şüpheli oteller üstüne geriniyor
sen burda bir yabancısın saklanmalısın
akşam tren raylarına yağmur yağıyor

ağustos çıkmazı

beni koyup koyup gitme
ne olursun
durduğun yerde dur
kendini martılarla bir tutma
senin kanatların yok
düşersin yorulursun
beni koyup koyup gitme
ne olursun

bir deniz kıyısında otur
gemiler sensiz gitsin bırak
herkes gibi yaşasana sen
işine gücüne baksana
evlenirsin çocuğun olur
sonun kötüye varacak
beni koyup koyup gitme
ne olursun

elimi tutuyorlar ayağımı
yetişemiyorum ardından
hevesim olsa param olmuyor
param olsa hevesim
yaptıklarını affettim
seninle gelemeyeceğim attilâ ilhan
beni koyup koyup gitme
ne olursun

memleket havası

bu bizim gökler gibisi
hiçbir dağda çatılmamıştır
yıldızlarımızın titremesi
yüreğine deprem indirir
hiçbir yerde bu denize
bu acı tuz katılmamıştır
topraktan sağdığımız pekmez
güneşin başını döndürür

—1 utanmak

su korkusuna uğradığım geceler
yıldızsız geceler
  ıssız bir ova ıslığıyla kulaklarıma dolan
artık ne bir tek satır yazıyorum
ne bir tek satır okuyorum
  herhangi bir kitaptan

gözlerim sonuna kadar karanlığa açılmış
bir deniz feneri inat ve çalışkanlığıyla durup durup
kırık sakallı bir dağ köylüsüne bakıyorum
  damarları düğümlü kuvayı milliyeci ellerine
  ve göz kapaklarının arkasından
    bir yeraltı nehri gibi gizli gizli akan
      devler yorgunluğuna

utanıyorum

—2 demir kuşaklı halkımız

bıçak dövüyor bıçak bursa'da bıçakçılar
bir dilim güneş gibi bursa bıçakları
götürüp belki izmir'de fuar'da satacaklar
belki balıkesir'de bıçakçılar içinde

halı dokuyor halı uşak'ta halı esnafı
bir ilkbahar sahifesi kimisi silme çiçek
dövülmüş bir bakır aydınlığı kimisinde
kimisi tertemiz sofalara serilecek
encamı bilinmeyecek kimisinin de
halı dokuyor halı uşak'ta halı esnafı
hünerli elleriyle bir dünya cenneti dokuyor
içinde çırılçıplak kendisi işin tuhafı

akşehir'de semerciler semer dikiyor
ufacık yere yakın bozkır atları için
çuvaldızın ucunda ağaç saman ve meşin
toz bıyıklarını yakıyor semercilerin
bir iğne sokuyorlar bin ah çekiyorlar

demir dövüyor demir demirciler sıvas'ta
örsün üstünde kibrit gibi parlatıyorlar
yumuşatıyorlar çifte su veriyorlar
altı yüz çırak yüz elli usta sıvas'ta
çekiç burunlarından çıngı sektiriyorlar

küçük asya düzünde ay ve yıldız
omuz omuza vermiş ekmek yuğuruyor
yıldız kadınhan'da buğday savuruyor
ay ramandağı'ndan petrol çıkarıyor
küçük asya düzünde ay ve yıldız
her köşebaşında her gün rastladığımız
gözleri bozkır gibi kuru ve aydınlık
avuçları sıcacık demir kuşaklı halkımız

—3 923'de demiş

akşamüstü
bir öküz burnunun ıslak siyahlığı nasıl bileniyor
eylül'de bir akşamüstü
  ağaçlar tozlu yapraklarıyla ilk serinliğe
                                [yaslanıyorlar
ufacık eşeklerini önüne katmış sabahlara kadar tuz
                                [çekiyor
yukarı fırat köylüsü
    allahım
      sırtlarda yine dumanlı dağ ateşleri
lâcivert bıyıklarına ayran bulaşmış
  yıldızların dibinde umutsuz türkülere giren
    tütün koyun ve kıl kokulu çobanlar
kesik kulakları ve tebeşir beyazı dişleri
karanlıkta adama dehşet veren
    halbuki bakışları insancasına dost
    nefes nefes çoban köpekleri
allahım
gece ilerledikçe nasıl artıyor dağların ağırlığı
cimin dağı öteden şu adını aklımda tutamadığım
ova köylerini nasıl eziyorlar

harman yerlerinde gündüzden kalma testiler
[sızıyor
ağır kamyonlara yüklü
kemah yolunda sonbahar
ve yorgun kavakların bitmez tükenmez
[arkadaşlığı
arkta sürbehan köyünde sular
gülüşerek karpuzlara uzanıyor
küçük neşeli fakir su
kumlarda dinlenen karpuz
çıplak
çamurlu ayaklarıyla gece suyuna çıkmış
[köylülerin
karanlıkta sönüp yanan isli fenerleri
uzak uzak
allahım
memleketim

demiş ki mustafa kemal
memleket demiş
asrî medenî ve müreffeh olacaktır
behemehal
bu demiş bizim için bir hayat davasıdır."
923'de demiş

—4 heyet-i temsiliye namına

biz buralı türk düşük bıyıklı
yedi toprağa düşük allah diyen
barut yalamışlı tekbir soluklu
üç hilâl dökülür ellerinden
uf içi kalabalık büyük allah

biz buralı türk eski türk
düşük bıyıklı
ölmek bilir
tozlu atları kara köpük
kâfir üstüne vardık ne allah
bir sabah ezanı
tabur tabur
kösük
eskişehir üzerinden
uf içi kalabalık ölmemek bilir
kemal paşa'nın atlıları

afyon
gizli gizli yağmur dokur
bir süvari ıslanır
karanlıkta
ıslıklar sıyrılır izmir'den
kuvayı milliye tutmuş kapıları
geceyarıları
  üç telgraf gelir
redd-i ilhak uyanır
maşatlık'ta
        uf içi kalabalık büyük allah

bir telgraf gelir
   sıvas uzaklarından
bir çift mavi kan damlamış
imzasına
    belki mustafa kemal
    heyet-i temsiliye namına

saklı mavzerleriyle büsbütün başka türkler
dökülüp tek tek keçi yollarından
  silâh çatmış salihli ovasına
kurulu yumrukları
  patladı patlayacak
    uf içi kalabalık ölmemek bilir
    gözlerinin akma kan işlemiş
    solukları hızlı avuçları sıcak
    kemal paşa'nın atlıları

—5 üç köylü

bir ağaç dalına asılı lüks lambasının
üç köylü
  su gibi dökünerek çıplak aydınlığını
ağız ağıza yüklü bir traktör römorkundan
karanlığa karpuz taşıyorlar
  ışık damlıyor tuzlu bir ter halinde burunlarından
  üçü de bıyıklı
    üçü de genç
  çalışmanın yüceltici hızına kapılmış üçü de
  sarp kayalar gibi yakışıklı
    karanlığa karpuz taşıyorlar
en yeşil küfürlerle kendi kendilerini kırbaçlayarak
rüzgârlı söğüt dalları gibi esnek oynak
  boğazlarına kadar yaşama sevinciyle yüklü
    üç köylü
      çalışıyorlar

—6 neden kızkardeşlerim

neden kızkardeşlerim
  niçin saklanıyorsunuz
niçin peçelerin peştemalların arkasına gizliyorsunuz
nur yüzünüzü
  sık ve sert sıhhatli siyah saçlarınızı
    cömert ağzınızı
neden kızkardeşlerim
  hep böyle bir şeyden korkmuş gibi huzursuz
  hep böyle bir şeye kızmış gibi öfkeli
    acı ve alaca gözleriniz
      daima gölgeli

niçin kızkardeşlerim
kim geçerse geçsin yanınızdan
  ışığı kendinize haram ediyorsunuz
    bir vücut noksanını saklar gibisiniz
      utanıyorum utancınızdan

neden kızkardeşlerim
niçin saklanıyorsunuz
görmek istemez miyim hünerli ellerinizi
yastık örtülerine çitlembik gözlü kuşlar işleyen
çay takımlarına mor menekşeler
hercaî menekşeler dizi dizi
kızkardeşlerim
görmek istemez miyim ellerinizi
buğday sularına batmış ölesiye ırgat
hızlı ve çabuk teknede hamur yuğurken
çamaşır günleri bambaşka hamarat
bir erkek eli kadar yiğit ve kararlı
dağ kuşlarının pençesi gibi çevik
yırtıcı üstelik
çocuk doğururken

hem gözlerinizi de görmek isterim
ne zararı var
  bütün kirpikleriyle üzerime açılsınlar
hem tüyleri yaldızlı boyunlarınızı
herhangi bir sokağı ilkbahar gibi bir anda
                                [şenlendiren
  tepeden tırnağa çiçekli giyimlerinizi
alnınızdaki mavi damarcıkları da görmek isterim
  her şeyinizi

—7 çarşı içi

güneşe karşı havalandı mı kuşlar
  kanatları pır pır yaldızlanıyor
çarşı esnafı sabah sabah
  kaldırımları sulamışlar
yırtık kargaların kış telâşı yeniden başlamış
uzakta bir traktör
  gizli bir diş ağrısı gibi vızıldıyor

kıl heybeleri kalaylı bakraçlarıyla
anlaşılmaz dağlarından iniyorlar
  yarık çetrefil suratlı kadınlar
ezanla bir sabah kahvelerini haramîler gibi basmış
kalabalık bıyıklı birtakım adamlar
  güzel eşkıya gözleri
    fena halde uzamış saçlarıyla

—8 fabrika

bu ağır soluklu adamlar işçi olacaklar
dudakları yanık kötü cıgaralardan
  avuçlarının dibi delinmiş
    ayakları yere heybetle basıyor
birileri gümüşhâne'den
  birileri şirân'dan
bu adamlar hilâfsız toprak adamları
  işçi olacaklar

nemli şayak giyimleri tüte tüte getirecekler sabahı
çarşının en yağlı en sıcak çorbasına ekmek
[doğrayacaklar
bandula'lı ismail'in kahvesine uğrayacaklar
  ve bir gocuk gibi alıp sırtlarına yağmurlu
[gökyüzünü
  tütün dumanı dökerek
    erkek burunlarından
  şeker fabrikası'na varacaklar
  az buçuk efkârlı
    tedirgin biraz
      ama mağrur ve kararlı

hey allahım
nasıl dağlara vurup geliyor fabrikanın gürültüsü

—9 kürtler

usul usul karanlıkta kürtçe konuştular
ağaç suratlı iki adam
  kürt olduklarını bilmiyordum
  ne dediklerini anlamadım
    birdenbire konuştular
dağların umum susmuşluğunda dinlenip dururken
[sonbahar
belki bir dilekte bulundular
  bir tutam mutluluk dilediler gönüllerince
  saçları topuklarını döven çatık bir dağ kadını
  sekiz on kadar koyun
  biraz kilim ve keçe
gurbetçi kirvelerini andılar belki usanıp
üzerlerine mezar toprağı gibi serpilen yalnızlıktan
  istanbul uzağında kaybolmuş akranlarını
    çukurova düzündeki dersim çobanlarını
      o fena halde bıyık ve burun
        divit kalem tertibi ince
belki dua ettiler ateş tutmasına
    çaldıkları her kibritin
  görünmez suların sedasını duyup okuyup
[üflediler

birini vurmak geçiyordu belki akıllarından
belki zehir zemberek açtılar
belki bir yola gideceklerdi geceleyin
usul usul karanlıkta kürtçe konuştular
ne dediklerini anlamadım
kürt olduklarını bilmiyordum
sonra bir vakit sustular
yere çözüldüler ansızın

—10 ya bereket deyip ıslanıyoruz

burnu eğik adımları tüy gibi kalleş
  bir çoban köpeği solumasıyla ansızın bastırdı
[yağmur
akşamın iki parmak berisinde ıslanıyoruz
  gönül ferahıyla kardeş kardeş
    yabanî nar fidanları
    biçilmiş tarlalarda sıçrayan çekirgeler
    hozonsu köyü'ndeki telâşçı horoz
ya bereket deyip ıslanıyoruz

ahmediye rampasında
  soluk soluğa pancar kamyonları
nadasa dökülmüş
  çatık boynuzlu öküzler
ovanın güney batısında
  boylu boyunca ezik bir sarı
  kirli bir gümüş
    ve dorukları dağıtan bir yağmur dumanı bütün
bağlarda kurşun gibi ıslıkla büyüyen siyah üzümler

asmaların ortasında
kadınla çocuk arası bir genç kız
yalnızca başı örtülü
ehramsız
yağmurun çalışkanlığına aldırmadan
akşam namazına çökmüş
tertemiz bir hüzün
ıslak kirpiklerinde parlayan

besbelli bu gece yıldızlar görünmeyecek
yağmur aralandı mı
dumanlı boğazı'na geyikler gelirmiş
tahta gibi dağ köylüleri fırat'ın arkasından
bazı bazı türkmenler hiç umulmadık
uzun yeleli bal rengi atlarıyla
yemeni yorganları ve yün yataklarıyla
ve çıtırtılı ateşleriyle böcek böcek

besbelli
bu gece yıldızlar görünmeyecek

—11 kalpaklı süvari

gecenin arkasında bir yerde
ufaldıkça gaz lambaları
nehrin omuzlarına yaslanıp yaslı ve dindar
yalnızlıktan soğumuş dağlar
kalpaklı bir süvari dolaşırmış gizlilerde
köylüler böyle diyorlar
yatsıları

nal sesleri duyulur mu yağmur olursa
ne mümkün en usul havalarda duyulacak
erzurum'a doğru şahdamarın oynar gibi
gören eden yok her nasılsa
kalpaklı olduğunu biliyorlar
bir elinde kılıç bir elinde sancak
kemah köylüğünde fakir fukaraya azık
[dağıtasıymış
üçer arşın kefenlik
içlik ve mintan
birer kese sarı lira cep harçlığı
olur mu olmaz mı orası bilinmiyor

tılhas'ta bir kağnıya dokunmasıyla bir ne halsa
araba traktöre tebdil olmuş
allah tarafından
tercan toprağındaki kerametini
anlata anlata bitiremiyorlar

köylüler böyle diyorlar
gecenin arkasında bir yerde
ufaldıkça gaz lambaları
nehrin omuzlarına yaslanıp yaslı ve dindar
yalnızlıktan soğumuş dağlar
kalpaklı bir süvari dolaşırmış gizlilerde
yatsıları

kemal paşa'dır diyorlar

—12 fırat rüzgâra karşı aktığı zaman

fırat rüzgâra karşı aktığı zaman
  suyun yüzü telâşlı bir korkuyla ürperir
atmaca kayalıklarında poyrazın yalçın soluğu
  dökülür sığırcıklar
      çıplak kavaklardan
  tortop olmuş
      simsiyah ve ufacıklar
içimsıra sonbahar garipliğinin ağır yorgunluğu
fırat rüzgâra karşı aktığı zaman
  sessizce kendi kendime ağlayasım gelir
      nedense kim bilir

bir fakir gözyaşım dövülmüş bir avuç tuza damlar
bıçaklı dört bıyık tersine dönmüş soğuktan
  bunlar muhakkak keleriç köylüleri
  iki peynir tulumu sarmış küçük kulaklı atlarına
  sağlı ve sollu
    erzincan pazarına indiriyorlar

durup cıgarasını yakıyor çarıklarının üstünde biri
sırtını verip poyrazın kırbacına
  muhakkak keleriç köylüleri bunlar
  uzaktan
  yorgun adımlarının bir tozutması var ki yolu
  bir yalnızlığı var ki allahın huzurunda
    bu dört köylünün
  bir başlarına kalmışlığı "fani" dünyada
    adamın kemiklerini sızlatan

uzak bir şahin birdenbire hışım gibi alçalıyor
bir vakit süzüldükten sonra nazlı nazlı havada
  fırat rüzgâra karşı aktığı zaman
    batık bir umut türküsü halinde ölüm
  köpeküzümlerinde ıslık çalıyor
    atmaca kayalıklarında
      ve devedikenlerinde

—13 sendikacılar

yeryüzüne başka bir yıldızdan inmiş gibi yabancılar
meşin ceketleriyle çarşıda
  konuşmaları başka türlü
    cıgara içmeleri değişik
      gülüşleri ve bakışları da
iki yatak peylemişler bir otelde şimdilik
yeryüzüne başka bir yıldızdan inmiş gibi yabancılar
meşin ceketleriyle çarşıda
sendikacılar

damarlarından emziriyorlar
  külrengi benizlerini çoluk çocuğun
cam yoksa derilerini geçirmişler kırık pencerelere
bir şey okudular mı susuyor gibiler adamakıllı
                                [yorgun
  susmaları ıslıklı su buharıyla yüklü
    bir lokomotif gibi gürültülü
büyük kapılar halinde açılıyorlar işçilere

yalnızlığın sofrasına namuslarının ekmeğini
[getirmişler
yoksulluğun altında kalmamak yetilerini
mutluluk umutlarını getirmişler
sendikacı hüviyetlerini
şimdilik bir otelde iki yatak peylemişler
yeryüzüne başka bir yıldızdan inmiş gibi
[yabancılar
meşin ceketleriyle çarşıda
sendikacılar

—14 bir garip yolcu it

uzak kamyonlar uğulduyor kar karanlığında

sarı tüyleri kanlı heybetli bir it
kendini yola vurmuş gururlu ve ıslak
en sivri
  en küstah dişleri çakılı ağzında
    bir tamam
gözleri soğukta çırılçıplak
  soluğu duman duman
burun deliklerinde bir vakit
bildik bir samanlık kokusu
bir vakit kar isi
kurt kokusu
  tanıdık havlamalar kesik kulaklarında

bir başına yol tüküren bir garip yolcu it
kar karanlığında

—15 silâhlı dört besmele

dört atlı sarıgöl boğazı'na devrildiler
rüzgârı burunlarıyla biçip
arkalarına dökerek
kara sular gibi boşandı gecenin boşluklarından
köpek havlamaları
dört atlı sarıgöl boğazı'na devrildiler
omuzlarında çapraz tüfek
kalpaklı ve siyah çizmeliler
yıldız yıldız sıyrılıp akıyor
padişah karanlığında mahmuzları
hafız ahmed'in değirmeninde
ateşin başına oturdular
önce bir soğan kırdılar
dut pekmezi ve yoğurt sordular
bıyıkları tekmil ayaktaydı
müslüman ve hilâl biçiminde
sonra erkekçe yatsıyı kıldılar
çakal gözleri saattaydı
kulakları köpek seslerinde

acı tütünler içilip
  sonra bir vakit konuşuldu
    cezveler sürülmüş ocaktaydı
atının dizginlerine olduğu kadar
  her birisi kendi ölümüne sahip
    bir ordu gibi savaşmak kudretinde
  bir umutları kemal paşa'daydı
    öbürü ankara hükümeti'nde

hızlı solumalarla kımıldanıyordu karaağaçlar
ahırda bir beygir aksırdı
  munzur dağlarının üstünü bir tamam tutmuş
    yıldızın neyin kalabalığı
yukarılarda kar altındaki köylerde
  ihtimal öfkeli kurtlar dolaşıyor
    "–...kemal paşa'dır çağırdı
    demirhan oğlu gitmemiş olmaz
    sakarya toprağında erkekler sofrası kurulmuş
    ahkâmlı köşkemli savaşılıyor
      yazılmışsa biz dahi
        azrailin ekmeğinden tadacağız
      şehitlik mertebesini
      yaşamak cihetine makbul tutacağız"

"–...ankara hükümeti ne demek
maraş'ta üzümler parmaklarımızdan damlamıyor mu
gümüşâne üzerinde elmalar amasya'da
  adam
  tarafımızdan yenilecek
  ayrıca zeytinin yağı ineğin yoğurdu
  tokad'ın ceviz sucukları
  anteb'in bulaması da
    adam
    hünkâr kullarının sabanına koşulmayacağız"
"–...biz her nokta-i nazardan insan olmalıyız
acılar gördük
bunun sebebi dünyanın vaziyetini anlamadığımızdır
fikrimiz zihniyetimiz medenî olacaktır
  şunun bunun sözüne ehemmiyet vermeyeceğiz
    medenî olacağız
      bununla iftihar edeceğiz"

gözleri iyice birbirinden ayrık
kaşları düz kirpikleri insafsızca kalabalık
  kısa boyları ve yaylı ayaklarıyla adamakıllı türk
bakırcı hasan
  demirhanoğlu sadık
    paşoların süleyman
      ve hacı yörük
silâhlı dört besmele halinde göğe baktılar
sabahın ilk horozları çırpınıyordu
  besbelli sabahın ayazından
    ufarak yıldızlar
      tevatür kırılıyordu
bir kuvayı milliye sabahının kapısını açtılar
karadeniz'deki en son limanımız kadar
  rüzgârlı kızgın ve açıktılar
    sonu yoktu hiddetlerinin ve ümitlerinin
bir millet olarak çıktılar sarıgöl boğazı'ndan
  kendinden
    ve hürriyetinden emin

—16 mustafa kemal'in sofrası

yarın akşam gelin dedim ya
yırtık pırtık gelin zarar yok
üç işimin biri barış
  biri dünya
    biri de sizsiniz dedim ya
yarın akşam gelin
  ama mutlaka gelin
buğday konuşacağız

siz yukarı çiğli'den misiniz
  o nasıl şey
demek gözleriniz ışık tutmuyor
ellerinizi bir sattınız bulamıyorsunuz
bu evleri böyle tutan siz misiniz
  o nasıl şey
insan gözlerine inanamıyor

sofraya buyurun sofraya
  belli yorgunsunuz
  peynir kestim sucuk doğradım
  günbalı erittim bakın ya
  içinizi ısıtırsınız
  su içersiniz
sofraya buyurun sofraya
buğday konuşacağız

benim sizi bir görmüşlüğüm var
dur dur nereden bileceğim
ayvansaray'da dokumacı osman mı
hani geceleyin şarabını içtiğimiz
osman değil mi yanlışım mı var
öyleyse dur sebat matbaasından ibrahim
gözü daima tok karnı daima aç
gördün mü nasıl bildim
  ibrahim gel ellerini silmeden gel
  bu cıgara senin bu minder senin
  ibrahim gel buyur sofraya
  gel dedim ya
buğday konuşacağız

ragıp saatın kaç saatın
unutma dokuzda ajans dinleyeceğiz
demek yine kitapların ellerinden tutuyorsun
şiir deyip daldığın oluyor roman deyip daldığın
yine çocuk bahçesinde mor salkımlar uyanıyor
üniversite kitaplığında büyük kitapların
bu sabah haydi hegel'i okuyorsun
st-simon'u yarın
ragıp saatın kaç saatın
beyazıt meydanında fıskıyeler davrandı mı
haydi gel sahaflar çarşısına uğra da gel
unutma bir tutam ışık getir sofraya
bir avuç fikret getir bir yürek dolusu mustafa kemal
kalpakları tozlu paşaların çığlıklı gözlerinden
bir tutam kuvayı milliye mavisi
bir avuç umut getir dedim ya
en iyisi
sofraya buyur sofraya
buğday konuşacağız

akşama yarın akşama gelin
işte gelin hepinizi bekliyorum
  siz de gelin pamuk halkı tütün milleti
  hemen öylece gelin yabancı mıyız
  ağrı çobanları sizi de beklerim
  raman sen de gel çocuklarını da getir
soframda şenlik olsun içim açılsın
siz olmadınız mı yalnızım yadsıyım yabancıyım
siz yok musunuz varlığım ne kelime
yarın akşama gelin
  ama mutlaka gelin
    buğday konuşacağız

imkânsız aşk

Quand je parle d'amour
mon amour vous irrite
aragon

sen beyaz bir kadınsın

asıl büyük sarhoş benim uzaktaki
ben ki tek damla şarap içmedim
ekmeğin beyaz zeytinin siyah olduğunu biliyorum
asıl büyük sarhoş benim uzaktaki
benim kusturucu sarhoşluğum
yoksulluğum

yüzüme bakmasan da yağmura düşürsen de gözlerini
gözlerime bakmasan da ne kadar
o kadar aydınlığın gökyüzüme uzanıyor
uykularımda nefesinin sıcaklığı
o kadar
hangi akşam kapımı çalan sen değilsin
sen değil misin
gizli bir kıvılcım gibi gözbebeklerimde duran
umutsuzlandığım her akşam
senin rüzgârın almıyor mu uğultulu yorgunluğumu
yoksulluğun eşiğinde kapaklandığım zaman
ellerimden sımsıkı tutmuyor mu
senin
iyimserliğin

bu tezgâhı kurdumsa ben senin için kurdum
senin için dokuduğum basma ve pazen
denizin yeşilinden süzdüğüm balık
göğün mavisinden çaldığım kuş
senin için
felsefe okudumsa iktisat okudumsa geceyarıları
boğazım kurumuş içim bir kalabalık
sıcacık mısralar okudumsa yunus'dan
senin için okudum
geceyarıları

sen beyaz bir kadınsın
uzaktaki
gözlerin aklımdan çıkmıyor
sen beyaz bir kadınsın karanlıkları dinleyen
uzaktaki
sarmaşıkları duyuyor musun rüzgârda
yorgun başını üşümüş yastığına koyuyor musun
uyuyor musun

belma sebil

seni ben kallâvi sokağı'nda gördüm
sen beni görmedin görmedin
kapıları çaldım adını sordum
söylemediler öğrenemedim
seni ben kallâvi sokağı'nda gördüm
bir daha görmedim bilmedim
belma sebil adını yakıştırdım
aklıma geldikçe her sefer
gözlerinin mavisini bitirdim
saçlarının siyahına başladım

kallâvi sokağı'nda güvercinler
benim karanlık istanbul'um
bir esnaf kahvesine oturdum
belma sebil ya geçti ya geçer
rüzgârını içime doldururum
kallâvi sokağı'nda güvercinler
bunca yıl sönmemiş umudum
nisan değilse mayıs
perşembe değilse pazar
ben belma sebil'i bulurum

yirmi beşinci kısım

ışıkları söndür suna su
vapurları duyacağız ha
dün gece uykumda sıçradım
beni mi çağırdın suna su
nereye gideceğiz ha

yabancı değil ben kaptan'ım
aç kapıyı suna su
büyük yağmurda ıslandım
şarabın var mı suna su
sabahı bulacağız ha

kadehini dinleme çıldırırsın
elimden gelmeyen bir o
bütün trenleri kaçırdım
saatın kaç suna su
yarın öleceğiz ha

gece buluşması

sen istinye'de bekle ben buradayım
içimde köpek gibi havlayan yalnızlığını
belki gelmem gelemem beş dakika bekle git
çünkü ben buradayım karanlıktayım

çünkü elimi kestim beni kan tutuyor
şarabım bütün ekşi suyum soğuk
yanımda olmadın mı seni seviyorum
belki gelmem gelemem beş dakika bekle git

yüzünü ıslatmadan ağlayabilir misin
yarı geceden sonra telefon ettin mi hiç
karanlık adamlar hüviyetini sordu mu
ben senin olmadığını arıyorum
belki gelmem gelemem beş dakika bekle git

yabancı gibisin miyop gözlerin kısık
bana ait ne varsa seni korkutuyor
sana ait ne varsa hiçbiri benim değil
belki ölmek hakkımı kullanıyorum
belki gelmem gelemem beş dakika bekle git

lady from smyrna

gözlerindeki yağmur altında bir gar tenhalığı
susmuşluğu gemisiz kalmış ulu bir liman
uykularını çiğniyor yıldızların kalabalığı
rüzgârlı deniz kapılarını açtığı zaman
kıvılcımlar uçuyor ısınmış saçlarından

içindeki barut çizgisi kimsenin tutamadığı
sarhoşluğu ayakları kesik ikinci bir insan
güvertedeki kadın sarhoşların anlamadığı
bütün yenik gözleriyle yalnızlığına bakan
geceleyin ürkek bir gemi geçti mi uzaktan

dudaklarında giderilmez bir korku bulaşığı
acımış bir iç sıkıntısı dilinin ucunda kalan
bugün arsız ölümün hayâsız sırnaşıklığı
yarın bir iyimserlik gayzer gibi fışkıran
yenilmişliğinin mazutlu çamurundan

ben sana mecburum

ben sana mecburum bilemezsin
adını mıh gibi aklımda tutuyorum
büyüdükçe büyüyor gözlerin
ben sana mecburum bilemezsin
içimi seninle ısıtıyorum

ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
bu şehir o eski istanbul mudur
karanlıkta bulutlar parçalanıyor
sokak lambaları birden yanıyor
kaldırımlarda yağmur kokusu
ben sana mecburum sen yoksun

sevmek kimi zaman rezilce korkuludur
insan bir akşam üstü ansızın yorulur
tutsak ustura ağzında yaşamaktan
kimi zaman ellerini kırar tutkusu
birkaç hayat çıkarır yaşamasından
hangi kapıyı çalsa kimi zaman
arkasında yalnızlığın hınzır uğultusu

fatih'te yoksul bir gramofon çalıyor
eski zamanlardan bir cuma çalıyor
durup köşe başında deliksiz dinlesem
sana kullanılmamış bir gök getirsem
haftalar ellerimde ufalanıyor
ne yapsam ne tutsam nereye gitsem
ben sana mecburum sen yoksun

belki haziran'da mavi benekli çocuksun
ah seni bilmiyor kimseler bilmiyor
bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden
belki yeşilköy'de uçağa biniyorsun
bütün ıslanmışsın tüylerin ürperiyor
belki körsün kırılmışsın telâş içindesin
kötü rüzgâr saçlarını götürüyor

ne vakit bir yaşamak düşünsem
bu kurtlar sofrasında belki zor
ayıpsız fakat ellerimizi kirletmeden
ne vakit bir yaşamak düşünsem
sus deyip adınla başlıyorum
içimsıra kımıldıyor gizli denizlerin
hayır başka türlü olmayacak
ben sana mecburum bilemezsin

dördüncü krallığım

janin medoviç'in otelinde beyoğlu'nda
bu demek benim dördüncü krallığım
camlarda jilet gibi parlıyor tramvaylar
aynaya bakıp ömer haybo'yu tanıyorum

bir yıl daha çizer misin janin medoviç
yepyeni bir yalnızlık bozdurduğumda
niye sanki alkol tutup ufalanırım
ölünecekse bak işte en büyük ölünmeli
bu demek benim dördüncü krallığım

kendiliğinden mi çaldı odamın zili
bu garsonlar yeni beni tanımıyorlar
hüseyin kendimi asarım korkusunda
hristo'nun gözü tutmadı anladığım
öyle saçlarım uzun çenem kilitli
niye gün ortasında akşam oluyorum
janin medoviç'in otelinde beyoğlu'nda

incecik dişlerimin arasında tuttuğum
sanki cam beş gecelik uykusuzluğum
peki koridorda niye ışık yakmıyorlar
bir türlü krallığımdan çıkamıyorum
beni polisler götürmüştü sırasında
birkaç ay paris'te kaçak yaşadım
böyle kendi tozumda boğulmamıştım
ne bir it soluması kapımın arkasında
ne bileklerimi çizen çarpık tramvaylar
ne de göğüs boşluğuma sığamayışım

yaşamak güç sarsılmadan janin medoviç
hele yüksek gerilimli bir yaşamaksa
bazı bir tel erir bakarsın bir lif kopar
bir yerde çıldırmak var dur bakalım
dönekler ayaklanmaz reziller bırakırsa
otel yalnızlıklarında janin medoviç
bu demek benim dördüncü krallığım

üç tenha köpek

ve gecenin son tramvayında üç tenha köpek
bir ben bir yağmur hazırlığı bir de sabiha
ürkek gözlerimizi ellerimizle örterek
içimizden geldiği kadar şimşek çakıyoruz
uzak yankılar halinde bir daha bir daha
istanbul'u dağınık bir romanda unutmuşuz
nasılsa yaşatmazlar başka bir yere gitsek
belli bir şey sonbahardan kovulduğumuz
sokakları kirleten üç tenha köpek
bir ben bir yağmur hazırlığı bir de sabiha

gece bir'den sonra uykularda yer bulmak zor
eski karakollarda korkuların gürültüsü
cebimizden çıkarmıyoruz ellerimiz titriyor
eylül çakallarından kaçıp gizlenerek
birbirimizi eskittik işin kötüsü

üç sonbahar sürgünü üç tenha köpek
kaç nefes daha noksan sabahtan sabaha
kaç karış daha yorgun her akşam üstü
çoktan yıkılırdık öfke ayakta tutmasa
en çetrefil yanımızla böyle direnmesek
bir ben bir yağmur hazırlığı bir de sabiha
bulutlara havlayan üç tenha köpek

yanlış yaşamak

yanılmış bir kapıyım simsiyah
kendi üstüme kapanıyorum
seni paris'te kaybettim
yanlış bir yerde arıyorum
bozduğum her saat
içimi büsbütün daraltıyor
hiçbir mutluluğum kalmadı
ne bıraktıysan harcadım
inge bruckhart
resimlerine bakamıyorum

yanlış bir bulut çoğalıyor
akşamları yanılmış içlerime
ağzımda bozuk bir pil tadı
o korku değil artık bu yaşadığım
telefon zillerine dolaşarak
bak ne ben leipzig'deyim
ne de sen istanbul'da
ne départ kahvesi'nde çay içiyoruz
ne tiryaki köpek'te şarap

seni görmeden öleceğim
bir daha görmeden
inge bruckhart
zaten kaç yıldır yaşamıyorum

hep yanıldık mı kimbilir
inanmak gelmiyor içimden
o yanlış tren bindiğimiz midir
azala azala unutulduğumuz
hani leipzig garı'nda biten
yine yanlış mı yaşıyoruz
karanlığımızı avuçlarımıza öksürerek
sen bir kadın ıssızlığına koşulmuş
yarıdan fazla mavi gözlü
eylülden eylüle gülümseyen
ben görünmez raylara düğümlü
garlarda yankılanan bir erkek
değerinden eksiğine bozulmuş

ölüversek mi ne
en büyük yanlışlığı benimseyerek
gizli bir nem sinmemiş mi ellerine
ya saçların fena halde sonbahar
yanlışlar prensesi inge bruckhart
yine marne üzerine kar yağıyor
geceleyin bembeyaz ıhlamur ağaçları
yanıldıkça lüzumsuzluğunu anlayıp
insan yaşadığından utanıyor
uykularımızda yalnızlık korkuları
dışımız en küstah yanlışlıklar
içimiz en başka türlü ayıp

uzaktan sevmek

yorgun bir ermeni pangaltı'nın
güvercin topuklarıyla gregoryen
yağmurlarda çoğalır nedense
incecik sürahiler gibi bir kadın
gökyüzü sanırsın gülümserken

kilise çanlarından eski kafkasya'nın
yaprak titreşimleri sokak içlerinden
sanki saçlarını değiştirmese
bir sonbahar parkında erivan'ın
yapayalnız bir mısra puşkin'den

kayısı tadında mı sarışın
gözleri çevrilmemiş filmlerden
uzaktan onu sevdiğimi bilse
karanlık günlerinde haylayf'ın
biralar şafak sökerken

cehennem dairesi

il reste ce je ne sais quoi de beau qui nous dévore
l'oubli de la douleur de la vie et la mort

v. nezval

viyolonsel yalnızlığı

sonra çoğalıyorum tuz içerek
engerek korkuları arasında
  isa'nın bilmem kaçıncı haftasında
  baş baş istanbul'u büyüterek
sonra doktor sabiha siyaha en yakın
yenice paketinin arkasında
  elleri cezayir savaşında
  zehirini sağıyor karanlığın
sonra kış müthiş bir ivan akşamı
dostoyevskiy yaşamasında
  çarın saltanat arabasında
  eski nihilistlerin kanı

sonra hüzzam makamından bir beste ki
tıbbiyelilerin boğdurulduğu
  abdülhamid sarayının uğursuzluğu
  tüy kalemlerinin üstündeki
kaiser bıyıklarıyla ve genç osmanlılar
zilkade gözlüklerinde kar suyu
  paris'te ahmed rıza grubu
  boulevard des italiens'de orospular
sonra doktor sabiha iki miyop
bir yerde bırakmış doktorluğunu
  harbiye nezaretinde tutuklu
  ölümünü görüyor sinemaskop

karanlıkta çaktığım sonra o kibrit
meşveret gazetesini aydınlatıyor
  uykularım kıvamsız çabuk dağılıyor
  zincirini koparmış içimdeki it
sonra kürt mustafa divanharbında
ölüm gömleğimiz en padişah mor
  bir kadın cezayir'de ud çalıyor
  işlek bilekleri kurtuluş komitasında
sonra doktor sabiha'nın ebonit ağızlığı
yaşamak oldum olasıya böyle zor
  özgür olmadı mı insan yaşamıyor
  boylu boyunca viyolonsel yalnızlığı

ikinci viyolonsel

tersâne sokağı'nda bir ben kaldım
yaylı bir tambur ve bir kedi
  uzaktan parça parça son bozacılar
  perdelerde hüseyin rahmi gölgeleri
aylardan en vahdettin bir kasım
günlerden mondros mütarekesi
  hem biraz müslüman sendikacılar
  hani bahçekapı'da tramvay grevindeki
hem biraz gece gece kapılandığım
yaylı bir tambur ve bir kedi

sarayburnu'ndaki ağır aksak o vapur
şair namık kemal'dir belki magosa'ya
  gülümser alışmamış çelebi gözlükleri
  boğuk mithat paşa'nın ağlamaya
tersâne kahvelerinde hâlâ konuşulur
ali suavi baskını nasıl saraya
  bozuk fonograflarda bekirağa bölükleri
  üzgün başladıkça sûzinâk çalmaya
yıllardan bilmem ki bin üç yüz otuz mudur
binmiş kuvayı milliye mavisi bir tramvaya

sonra kaç sabiha doktor gömleklerinden
bilbao'da ve barut çirkini
  şiirler yazdığı reçete kâğıtlarına
  hiç yayınlanmayacak belki
bir stalag çarpıntısı berlin eskilerinden
biraz liberal fazlasıyla yahudi
  kaç inge bruckhart tahta vagonlarına
  wehrmacht kamçılarıyla çizili
kan gibi akıyor bavyera içlerinden
yağmur yüklü tutsak trenleri

o akşam ki karadağ prensinin öldürüldüğü
wagner'den ağır bir kar hazır yağmaya
  yırtarak o çıplak canavar düdükleri
  viyolonsel yalnızlığını kıyasıya
o hangi delirmek içisıra götürdüğü
özgürlüğü sevdiren doktor sabiha'ya
  ölülerin telâş telâş cepheye döndükleri
  kaç bilbao gecesi bir daha vurulmaya
en saklı dudaklarıyla sabahlara kadar öptüğü
karanlıktaki tamtamlar kaç afrika'ya

birinci keman

olarak en büyük bemoller yaşaman
borodin'in korkunç saltanatında
  bembeyaz dispanser karanlığında
  içlenmelerin birinci keman
dudaklarından çabuk kan çağrışımları
saatler budapeşte çaldığında
  doktor sabiha'nın şarap bardağında
  özgürlük sokağının asılmışları
hele gorki'yle yaşamak mujik ümitsizliğini
nijniy novgorod sabahlarında
  derenkof'ların börekçi fırınında
  o revolver yüreğine çevirdiği

mitralyöz demirinden ne titrek bir gökyüzü
kurşuna dizilmekten tanıdığın
  karın boşluğuna saplanan bıçağın
  kulağındaki timsah gürültüsü
yolanda'nın çiçekleri en uzak bükreş'lerden
gülümsemeler diye nasıl sakladığın
  saçlarından astığı demir muhafızların
  hitler bıyıklarıyla ayrıca kirlenen
akşam saatlerinde ve doktor sabiha'lar
aleksi maksimiç'le tamamladığın
  cephe gerilerinde iç savaşlarının
  birdenbire yeşil bütün akasyalar

niye doktor sabiha'dan birinci kemanları
yaşasın istemek böyle karış karış
  büyük kitaplar gibi hiç anlaşılmamış
  kurtarmak gücündeki kayıp insanları
mor salkımlar havladıkça karanlıkta
dispanserin balkonundan geceye çıkarılmış
  birkaç rüzgâr daha yalnız bırakılmış
  ölü denizleri duymak özgür olmamakta
sonra bir çığlık edinmek eski ankara'dan
yalın bir kılıç gibi masmavi uzatılmış
  türkiye üstlerine özgürlüğe susamış
  kozmos boşluklarında hâlâ yankılanan

no pasaran

— 1

neden hep böyle gözümü yumsam akşam
madrid kapısında yeniden
nöbet tutmaya dönüyorum
dudağımda yepyeni ıslıklar bileniyor
neden hep böyle resmine baksam akşam
üç dakika geçiyor geçmiyor
maria pilar'ı yeniden kurşuna dizmeye götürüyorlar
bıyıkları dumanlı üç adam
neden hep böyle karanlıkta kalsam akşam
kulaklarımda hep ricardo'nun sesi
yürek deviren şarkısı

los cuatros generales
los cuatros generales

franko'cu fas alayının öncüleri
çok gerilerimize düşmüştü
santa barbara'da
biz üç kişi bıçak gibi yeminliydik
ben yâni kaptan ricardo ve gonzales
santa barbara'da
yumuşak bir akdeniz karanlığı gözlerimize çöker
[çökmez
kirpiklerimiz ıslanmış yumruklarımız büyümüştü
santa barbara'da
üç ağaç gibi fransız sınırına devrildik
avuçlarımıza sulu kırmızı bir kan boşalıyor
ağzımızda kıvılcımlı bir sakız

los cuatros generales
los cuatros generales

biz çekilsek de rüzgârımız
ispanyol göklerinde kalıyor
nefes nefes
halbuki ispanya'dayız.
yenik de olsak
dağları aydınlatan bizim gözlerimizdir
bugün yenik de olsak
yarın yeneceğiz

los cuatros generales
los cuatros generales

— *2*

madrid kapısında kaldı maria pilar
çantasında bir şiir kitabı kaldı barut yanığı
federico garcia lorca'nın
arriba frente popular

şimdi bir kadeh tutsam
yanık gözleriyle maria pilar
karanlık bir meltem gibi gülümser
unutamam
arriba frente popular

ricardo çıkar şapkanı
gonzales sen de çıkar
bu kırlangıç dizisi ispanya'dan geliyor
bu el yazısı maria pilar
arriba frente popular

cezayir mektubu

her şehrin garında karen seni hatırlamasam
her otelin bir aynasında görünmesen karen
bilenmiş bir yıldız gibi otuz sekiz senesinden
münih treninden

ayışığı dal dal kulaklarımda uğuldamıyor mu
yalnızım
böceklerin gökyüzüne savrulduğunu görmüyor
[muyum
baharın ayaklanmak üzere olduğunu anlıyorum
mektupların bir türlü gelmiyor karen yalnızım
münih'ten

kurşuna diziyoruz karen ölmüyorlar
biz ölüyoruz karen dağlarda
yeni bir maya tutmuş köylüler korkarsın
bulutlardan ekmek yuğuruyorlar
yalnızım
delikanlı elleriyle baharda boğazımıza sarılacaklar
yağmursuz rüzgârlar gibi kör kör boğulacağız
dağlarda
artık hiç birimiz radyoları dinlemiyoruz
yenildiğimizi biliyoruz karen duyuyoruz
kimi tutsam çevirsem gözlerime tükürüyor
karen
ben yenik s. s. subayı arthur kröger yalnızım
ölebilsem
karen

waldorf astoria

kadınsa kadın doktor spiedell
dudakları kalm
  buğulu
üstüne yoktur linda'nın doktor spiedell
benim linda'nın
  (bir içim su)
karanlıkta cıgara içiyor doktor spiedell
  şehvetli
    tembel
      uykulu

ah doktor spiedell siz yok musunuz
  neden durumu anlamıyorsunuz
orta doğu'dan vazgeçin diyorum size
  zaten alışverişi nedir orta doğu'nun
güney doğu asya'yı alsanız elinize
  ah doktor spiedell ne işler çevrilir
haksızlık neresinde bunun

müzikse müzik doktor spiedell
işte bakın
bunlar orlean cazcıları tek tek
  işte doc smithy
    crazzy pat işte
işte dikenli trompetler kavgacı kontrbaslar
öyle mi wagner'i seversiniz demek
  (ah doktor spiedell siz avrupalılar)
demek çelik miğferli profili bismarck'ın
gözlerinizi doldurur her dinleyişte
  bırakın doktor spiedell
  bırakın
  bırakın eski prusya'nın köhne uğultusunu
  işte king barnett
    georgia blues işte

yanlışınız var doktor spiedell
yanlışınız
  canım sir cunningham'ı tanımaz mısınız
  –... londra'da nasıl konuşmuştuk diyecek
  londra'da diyecek
    i. g. farben için
    (yani sizin için doktor spiedell)
  orta doğu diyecek hesapta var mıydı
siz de bilirsiniz ki doktor spiedell
imperial chemical industries demek
beş aşağı beş yukarı
  sir cunningham demek
orta doğu zaten bir ingiliz pazarıydı
sizin için hesapta var mıydı doktor spiedell
  ama doğru söyleyin
    hesapta var mıydı

viskiyse viski doktor spiedell
hem de sevdiğiniz
  black and white
gönüller şen olsun doktor spiedell
nasılsa içebiliriz
  henüz saat
    o kadar geç değil ki
prosit doktor spiedell
prosit
  yarı geceden sonra başlar
    newyork'ta hayat

orta doğu'dan gece telgrafları

— 1

ebû şükr'ün saat bir buçuğu
her zaman sonbahar
tek tek bütün kapıların ardında
şüpheli yabancılar
telefon çaldı mı cevap verse de kimse konuşmuyor
7.000 liraya bozdursa da namusunu
yine meteliksiz
gergedan uykularında
ingilizce konuşan nasyonal sosyalist almanlar
kıvılcım ve petrol sarhoşluğu
ensesi tıraşlı bir kadın yalnızlığını kusuyor
cıgara dumanlarıyla birlikte
150 kasa winchester bilmem kaç
20.000 sterling döviz
'namına muharrer' çekte

geceleri ince yağmurlar halinde uzak limanlar

ebû şükr'ün konuştuğu londra arapçası
kudüs'ü buruşturup süveyş'i yaşadığı zaman
yağlı bıyıklarıyla yaşadığı zaman
bağdatlı fahişelerin dudaklarını çiğneyerek
büyük nargileler yâni
british petroleum kumpanyası
çekip her sabah ingiliz gazetelerini
hôtel marbeuf'de bir tamam
newyork ve paris borsalarını dinlemek
demek
her geceyarısı
montecarlo'dan

ümitsiz çürük bir gökyüzünde
büyük ayaklı fellâhların
zehirli nilüferler gibi sapsarı bakışması

— 2

kerkük'teki balçık sıcağını
yâsin'dir omuzlarıyla kaldırıyor
köylü yâsin
  ayrıca bir kerbelâ susamışlığını
  eskimiş topraksızlığını
diyecek yok ellerine
bir çift öküz kadar sabırlı suskun
diyecek yok köylü yâsin'e
  en hayvan tutkularını
  yasaklanmış uykular gibi ucundan yaşıyor
  toprağı sevmek gibi bir tutku
  suyu sevmek gibi
  çorakta bir yeşil görse nazlı solgun
  iki çift laf etmek gibi bir tutku
  yaprağına
    dikenine
diyecek yok
köylü yâsin'in aydınlığı döven ellerine

dicle'nin ağır çamurlarında
  delimsirek gölgeleri uzayıp kısaldılar
meydan ateşlerine tutup mecbur suratlarını
kuzey'de 48. yazında
karanlığın kapısını yumruklarıyla çaldılar
bağdat üstüne salıp bilenmiş çığlıklarını
  sabahın alacasında büyüterek
    inanılmayacak kadar yeni ve büyük
      tepeden tırnağa erkek
umutsuzluğun yoksul sofrasında
kıllı göğüsleri çirkin omuzları çökük
oysa dilekleriyle katıksız insandılar
  bozuk dualar halinde yorgun ve ürkek
  gecenin sehpalarına bembeyaz asıldılar

şimdi çok yumrukları köylü yâsin'in
deprem uğultularıyla döner ebonit boşlukta
iki gezegen gibi soğuk
hain
  kopuk ham meyvaların burukluğuyla
  döner sabahlara kadar harcanmış ufukta
  ürkütücü tesellisiz kendi kendine
diyecek yok ebû şükr'ün platin dişlerine
  hôtel marbeuf'de akşam saatlerine

budapeşte'den kartpostal

benim kullandığım çamur kırmızısı
semplon treni'nden çaldığım
gergin bir pazartesi
macaristan sınırında kaldım
ölülerden tibor déry'yi sordum
geceyarısı
  korku karanlığı bozuyordu

sana telefonla gyula illyes'i okudum
alışılmış konyak boğazımda duruyordu
hattın en uzak ucunda çarçabuk viyana
ümit diye ne kalmışsa kırılmış dökülüyor
hem de nasıl çırpınarak
bir daha ölmek mi hürriyet adına
istersen prusya mavisi
ya boğazına bir kurşun sıkmak

en köylü bıyıklarıyla yaslı yaslı gülüyor
birinci sahifelerde imre nagy
  acı birkaç budapeşte sokak sokak
  gözbebeğini çatlatan gri
  karanlıkta bir lamba gibi kısılmak
    kızgın yalnızlığından içeri

üç parmak derinliğinde rüzgâr gecesinin
ellerine meteor hürlükleri erguvanlar
kulaklarına bir keman aydınlığı derken
o cehennem dairesini çizmeye başlamak
sulu bir kar gözlüklerinin
kirli chagall camlarını değiştirirken
mavzer gibi sıkılayıp ümitsizliğini
ölümünü bile bambaşka bir hayat gibi
iliklerine kadar yaşamak

sonra bırak
ne derse desin küstah radyolar
asitli gülümsemesiyle kirleterek
yenilmişliğinin sincabî sabahını
ne söylerse söylesin yanoş kadar
sonra bırak

"hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir"

gece garlarında bekledim
  tren
    tren
rıhtımlara döküldüm saçıldım
gelmedin

en gizli rüzgârları dinliyorum
bir yerde benden konuşuluyor
biliyorum
  hırsızlama konuşuluyor geceyarısı
  kayıp cıgaraların korkak aydınlığında
  cesetlere oturulmuş
  konuşuluyor

belki mütareke'de tutsak istanbul'da
belki barselon'da savaş sonrası
kimbilir belki de
ağır bir kar kalabalığına durmuş
alman sosyal demokratlarının VIII'nci mitinginde
konuşuluyor
batı berlin'de
biliyorum
en gizli rüzgârları dinliyorum
paris'teki "tiryaki köpek" kahvesinde
chesterfield cıgaralarının düşmanı soğuk gözlü bir
[kadın
ellerimden tutan bir kadın her on beş dakikada bir
bütün yahudiler gibi yahudi
yurdundan uğramışlar gibi yabancı bütün
benden konuşuyor
38 senesinde
biliyorum

nihavent bir şarkı bekliyorum
izmir'in işgal edildiği gün
ıslıksız dudaklarımdan alıp götürdüğün
hangi sırılsıklam marşandiz katarıyla kim bilir
hangi ingiliz devriyesinden kaçırarak
  kuvayı milliye çetelerine götürdüğün
o nihavent şarkıyı bekliyorum
  biraz şuh
    biraz mahzun
      biraz çıplak
benden konuşuyor o şarkı
biliyorum

acı bir tütün gibi yakıyor genzimi
senden uzak olmak
akşamları dağılan sonbahar bulutları götürüyor
bedevî sonbahar bulutları alıp götürüyor
iki yorgun yaprak diye gözlerimi
karanlığı karşılamak
  sulanmış toprak bir avluda
  pembe ve mor
  ve bir genç kız yüzü kadar dinlendirici
    gecesafalarıyla beraber
karanlığı sensiz karşılamak
  açık deniz uğultuları
    çocuk şiirleri ve mapusâne türküleriyle
      dolduruyor içimi
yıldızların pırıltılı ağırlığı altında
kerpiç duvarlar çatlarken
yalnız olmak
  sensiz olmak
tadına bir kavak gibi tekbaşına varıp gökyüzünün
tekbaşına dokunmak kelebek kanatlarına
beni senden alıp dağıtıyor
  senden alıp başkalarına dağıtıyor beni
    büsbütün

işte bak
siyasî polisin kapısında buluyorlar
badajoz'da buluyorlar beni
ispanya'da
  damarlarım açılmış
    gözlerim birbirinden uzak
  kendimi hep milano'da hesaplıyorum
  ıslak duvarlarında bütün
    bütün yorgun duvarlarında milano'nun
      uykularıma giren bir afiş
        balta ve mızrak
en gizli kulaklarımda italyanca bir türkü var
  –... mia bambina dolce mia bambina
yenik badajoz'da birkaç kere ölü sonbahar
en kullanılmadık bulut gölgelerinin altına
  ümitlerini düğümleyip eğilmiş
    toledo'lu milisler
  kızgın namlularını rüzgâra tutup
    yine benden konuşuyorlar
      yakın ve fevkalâde iyimser
        bir yağmur halinde giriyorum
          uykularına

işte bak
eflâtun bir karanlık çektiler üstüme
kilitlediler
dişlerim ayrılmıyor birbirinden
dilsiz bir gestapo hücresindeyim
onbeş dakika sonra yirmidört saat dolacak
ben erna baumgartner değil miyim
heidelberg üniversitesi'nden
sesi daima bir parça dumanlı
dudakları daima bir parça ıslak
iki demir çocuk hitlerci gençler birliği'nden
ele vermediler mi beni
(hem birisi konrad
kardeşim gibi sevdiğim
hani boksör schmeling'e hayran
otomobil markalarına meraklı)
şimdi o müthiş dakikayı yaşıyorum aklımdan
üniversitenin büyük kapısına yağmur yağıyor
onlar meydanda toplanmış heine'yi yakıyorlar
ben trençkotumu unutmuşum
otobüs durağına koşuyorum

işte bak
budapeşte'de durgun soğumuş gözlerimle
[unutulmuşum
en uzak içlerime bir rüzgâr dağılıyor
bu bir bakıma kahrolmuşluğum
bir bakıma boydan boya kırılmış şarkılar
budapeşte radyosu susmuş
fabrikaların isli duvarlarında petöfi'nin mısraları
sımsıcak
ufacık kan gülüşmeleri duyuluyor
yenik bir sessizliğin arkasından
tankların o küstah öksürükleri
en uzak içlerime tuna'nın aydınlığı vurmuş
bir bulvarda yanyana mitralyöze gidiyorlar
fakülteli kızlar
savrularak
bir ihtiyar sosyalist sendikacı
sorgusu biter bitmez geceleyin kurşuna diziliyor
gülümsemesi açık bir yara gibi acı
utandırıcı
hürriyet gibi gözünde pırıl pırıl
hâlâ çatlamış gözlükleri

bir gece sabaha karşı
en kilitli kapılarım açılacak
yalnızlığımdan çıkıp gideceğim
ne sensiz kalırsam korkusu
ne kitaplarda okuyup altını çizdiklerim
ne alkol tutabilecek beni
ne ölüm telâşı

bir gece sabaha karşı
kırık bir kuş çırpıntısı yaprakların üstünde
en küçük su
  dört bir taraflara yelkenler halinde açılmış
  en büyük sedâlar
bir değil ben artık birkaç kişiyim
bir vakit paris'te jean jaures'in kürsüsünde
bir vakit makina başında kuvayı milliye telgrafçısı
madrid'de bir akşam üstü arriba frente popular
bir akşam üstü sofya'da çervenkof tarafından asılmış
sosyal demokrat bulgar gazetecisi
bir değil ben artık birkaç kişiyim
belki juarez'im meksika'da güneşin tuzunu
[yalıyorum
belki de namık kemal osmanlı sürgününde
habib burgiba diye bir limanda yakalanıyorum
bükreş'te matbaamı dağıtıyor demir muhafızlar
kalküta'da kongre partisi sekreteriyim
hürriyet sokağında isimsiz bir mezar

bir gece sabaha karşı
dehşetini birden kaybedecek gelmeyişin
ıslığımın tadında bir değişme
iç tartışmalarımda büsbütün başka bir tutum
büsbütün başka kıvılcımlar
ve en padişah korkulara direnebilen
yepyeni bir mustafa kemal davranışı

meraklısı için notlar

(ben sana mecburum, sisler bulvarı/yağmur kaçağı dönemi şiirlerini izleyen uzunca bir sürenin ürünlerini içeriyor. o zamanlar kitaplarımı *dost yayınevi* basıyordu. *yağmur kaçağı*'ndan sonra iki nedenden bir daha şiire dönemedik: a/üst üste bazı düzyazı kitaplarımı yayımladık *(zenciler birbirine benzemez, abbas yolcu* gibi). b/*mavi* hareketinin hızla yozlaşarak *ikinci yeni* akımına dönüşmesi, bu akımın *dost* dergisini ve yayınevini de etkisi altına alması benimle ilişkilerini etkiliyordu. öyle ki, *duvar*'ın ikinci basımından sonra *dost yayınevi* ile ilişkim 'fiili olarak' kesilmiş gibiydi. oysa, şiir yazmayı sürdürüyordum. bir ara, çok iyi hatırlarım, şiirlerimi yayımlayacak dergi bulamaz olmuştum. *varlık* beni fazla solcu buluyordu. *yeditepe* ile *dost* ise bütünüyle *ikinci yeni* sapıklığı içindeydi. ben de yazıp yazıp bir dosyada biriktiriyordum şiirlerimi. *ben sana mecburum* kitabı işte bu şiirlerin derlenmesiyle oluştu.

o sıralarda *şükran kurdakul ataç yayınevi*'ni kurmuştu. şükran benim çok eski (daha *izmir*'den) arkadaşım. her ne kadar yeşilçam'da sinema uğraşına dalmış, binbir esnaflıkla cebelleşerek doğru dürüst film yapabilir miyim diye kendimi helâk ediyorsam da, *şükran*'ın dergisine de elimden geldiğince yardımda bulunuyor, yazıdır şiirdir bir şeyler veriyorum, bazı cumartesileri onun gümüşsuyu'ndaki *ataç kitabevi*'nde buluşuyor, öteki dostların da katılmasıyla, bir edebiyat söyleşisi ortamı oluşturuyoruz. bilmiyorum benim bir

şiir kitabımı yayımlamak fikri bu hava içide mi yeşerdi *şükran*'ın kafasında, günün birinde karşılıklı anlaştığımızı, kitabın yayın tarihini bile kararlaştırdığımızı, görüverdik. doğrusu ya, *şükran* kitabımı yayımlamakla bazı şimşekleri üzerine çekeceğini biliyordu, çünkü epeydir ben toplumculuk içinde özgürlükçü bir sav tutturmuştum, bu yüzden de çoğu eski arkadaşımla atışıp duruyordum. şükran yine de aldırmadı, kitabı bastı.

ha, kitabın 'ticari' başarısıyla ilgili olarak, şu anımı da yazmalıyım: kitap çıkmadan bir akşamüstü taksim'deki *eftalikus kahvesi*'nde oturuyoruz. orada ilk defa *bilgi yayınevi* sahibi *ahmet küflü* ile tanışıyorum. *küflü* o tarihte henüz yayınevini kurmamış, sadece *ankara*'da çok işleyen *bilgi kitabevi*'nin sahibi. *şükran* benim yeni bir şiir kitabımı basacağını söyleyince, *ahmet küflü* duraksamadan bu kitaptan üç yüz ya da beş yüz gibi yüksek bir adedi hemen kendisine göndermesini söylüyor, bu da *şükran*'ı gönendiriyor. *ben sana mecburum,* gerçekten de satışı 'müemmen' kitaplardan olmuştur. *ataç yayınevi* kısa sürede ikinci basımı yapmıştı. üçüncü basımını *bilgi yayınevi* yaptı. dördüncüsünü de o yapmıştı. beşincisi *karacan yayınları*'na nasipmiş.)

*askıda yaşamak

ben sana mecburum'un ilk iki bölümünde, işin içyüzünü bilmeyene serüven düşkünlüğü izlenimini veren bir gerilim egemendir. serüven de, serüven tutkusu da duyumsanır aslında, duyumsanır ama, ilk bakışta sanıldığı gibi bu serüven kişisel çıkara bağlı, ya da geniş ölçüde yanlış bir hayalperestliğin sonucu değildir; ozan, çok küçük yaşından başlayarak karıştığı toplumculuk uğraşının, kişisel yaşantısını temelinden et-

kileyen bir serüvene dönüşmesi yüzünden, böyle bir içeriğe ulaşmıştır. düşünmeli ki, savaşın hemen ertesinde cebinde yüz lirayla *'nâzım hikmet'*i kurtarmaya giden', *paris* gibi yabancı bir şehirde türlü sıkıntılara giren, *türkiye*'ye dönüp tekrar *paris'*e yollanması gereken, bu arada *gerçek* gazetesi ve *türkiye sosyalist partisi* etkinliklerine karışan, *barış* dergisine el altından yazılar veren, çeşitli polislerle başı derde giren bir delikanlı ozan söz konusudur, zaten gündelik hayatında önemli bir gerilim yaşamaktadır. bunun şiirlerine yansıması ne kadar olağansa, 'soğuk savaş'ın, sosyalizm düşmanlığı histerisinin bütün şiddetiyle hüküm sürdüğü yıllarda, her şeyi 'adlı adınca' yazmasının olanaksızlığı da o kadar olağandır. böyle olunca, tehlikeli işler içersindeki birtakım adamların yaşadıkları yürek törpüleyici gerilimler, asıl nedenleri açıklanmaksızın yazılıyorlardı. işler öyle karmakarışıktı ki, aslında hepimiz 'askıda yaşıyorduk'. gerilim *(tension)* yalnız *izmir*'de değil, *türkiye*'de, *fransa*'da her yerde vardı, hepimizi etkiliyordu.

/ istanbul ağrısı/

istanbul için yazılmış çok şiir vardır elbet, ama bu, ünlü şehrin başka bir espriyle başka bir düzeyden ele alınışıdır. yazıldığı yılları hatırlıyorum, *mırç*'la ve öteki bazı arkadaşlarla *paris* yolculuğunu örgütlemeye çalıştığımız sıralardı, şehrin sokaklarında başıboş dolaşıyor, bazı bazı sahil kahvelerinde sabahlıyorduk, paramız yoktu ama engin bir gözüpekliğimiz, büyük hayallerimiz vardı, sanıyorduk ki içimizdeki heyecanla kendimizi bir kere yurtdışına attık mı bütün özgürlükler ve bütün başarılar bizim olacaktır. olmadı elbet, olmadı ya, bunu nereden bilebilirdik. *istanbul* şehir büyüsüyle efsunlamıştı bizi. şiirde bu hissedilir, *is-*

tanbul'u bu yanından algılamak sonradan türk şiirinde tekrarlanan bir süreç olmuştur.

/ yorgun serüvenci /

şiir dolaylı olarak, toplumcu uğraştan, bu arada uğraşın hepimizi zaman zaman düşürdüğü umutsuzluklardan, kötümserliklerden söz eder. ilginç olan o değildir ama, *mehmet kaplan*'ın ünlü kitabında *attilâ ilhan*'ı incelemek için bu şiiri seçmiş olması, üstelik ozanın devrimciliğinin hayal düzeyinde geçtiğini bu şiirden çıkarabilmesidir. düşünün ki sözkonusu olan on altı yaşından itibaren en belâlı toplumcu etkinliklere katılmış, yurtdışına bu amaçla gitmiş, başından büyük işlere kalkışmış bir ozandır, üstelik 'marifetleri' herkesçe bilinmektedir. elbet bu arada şunu da yazmakta yarar var, *paris*'te yanılmıyorsam *maison de la pensèe française*'de düzenlenen *nâzım hikmet*'i kurtarma toplantılarından birisinde, ben de *nâzım*'ın şiirlerini türkçe okumakla görevlendirilmiştim, bunun başımıza ne türlü işler açacağının bilincindeydim ama, başka türlüsü de olamazdı, *tristan tzara,* aklına nereden estiyse, beni *'ahmet baltacı'* diye dinleyicilere takdim etti, ortaya çıkar çıkmaz, en ön sıraların birinde kimi görsem beğenirsiniz, *mehmet kaplan*'ı değil mi, meğerse o da *paris*'teymiş, 'vatan hainleri' ne yapıyor diye toplantıya gelmiş imiş! demek ozanın çabalarının sadece hayal düzeyinde seyretmediğini gözleriyle de görmüş üstelik, ama ne çıkar, aynı *mehmet kaplan,* aynı tahlillerinde *attilâ ilhan* şiirini ozanın alkolikliğine bağlamıyor mu? dünya âlem türk sanatının en 'kuru' şairlerinden birisi olduğumu bilir oysa, içkiyle başımın hoş olmadığını, içtiğim sıralarda bile çok alafranga, o da çok ölçülü içtiğimi.

/ büyük yolların haydudu /

ozan karmaşık ve tehlikeli yaşantısında kendisini *'büyük yolların haydudu'* gibi duyumsamaktadır. o çalkantılı yılların esinlediği bir şiir, kendimi şehirden şehire attığım, belâdan belâya bulaştığım. ilginç olanı bu şiirde ilk kez *margot*'dan söz etmiş olmam. sonradan çeşitli anılarımda kendini gösterecek bu her bakımdan değişik kadın, demek beni o derece etkilemiş. onunla ilgili en ayrıntılı bilgiyi, *'hangi seks*'te bulacağınızı elbette biliyorsunuz.

/ telsizci hamdi /

benim ilk adımın *hamdi* olduğunu bilmeyenler için bu şiir ozanın imgeleminden yarattığı bir serüven şiiridir. buna iki şeyi daha eklemeliyim: beni uzun yıllar etkilemiş olan afrika tutkusu, bir de siyasal marifetlerimden dolayı hukuk fakültesini bitiremeyeceğimi anladığım günlerde, bir ara, o sırada yaygın olan telsiz kurslarından birisine girip telsizci olmayı tasarladığımı! devrimci uğraş, politika filan iyiydi hoştu ama, dehşetli para sıkıntısı çekiyordum, doğru dürüst işe yarar bir mesleğim de yoktu. meslek dendi mi, nedense teknik meslekler gelmiştir hep aklıma, bir yerde liseden sonra matematik/astronomiye girmeyi düşündüğümü, zira astronom olmak istediğimi yazmıştım sanırım. telsizcilik de öyle bir heves olabilirdi, iyice köşeye kıstırılmış bir adamın imgeleminde bütün bu tasarımlar birleşince böyle *telsizci hamdi* gibi bir şiir oluyor işte.

/ geç kalmış ölü /

okunduğunda görülüyor elbet, bu şiir tek sa-

yılamaz, ardısıra gelen *ömer haybo'nun son günleri, varujan'a karşı ömer haybo ve cehenneme dört bilet* adlı şiirler, onunla bağlantılıdır; yalınkat bir okumanın vereceği izlenim, işin içine ölümün, silahların, türlü belâların karıştığı bir serüven şiiri olduğu izlenimidir ama, bazı hallerde toplumcu uğraşın ne türlü bir tehlike ortamında sürdürüldüğünü bilenler, anlatılmak istenen duygulara da, kişilere de, olaylara da yabancılık duymayacaklardır. belki bazıları, yaşantı ve edintilerinden böyle bir görüş açısına kavuşmuşlardır. ikinci yeni dönemi okurları, (ve ne yazık ki eleştirmenleri), yalınkat okumayla yetiniyor, sonunda bu şiirlerden ve benzerlerinden bir sinema serüvenciliği çıkarıyorlardı. gerçekte sonradan bu yazdıklarım fazlasıyla yaşandı, ama malum ya, fransız sosyalistleri arasında sık sık söylendiği gibi, *'sosyalistlikte en büyük haksızlar, ilk haklılardır', türkiye*'de benim kaderim de çokluk böyle oldu. *('geç kalmış ölü'* ve *'cehenneme dört bilet', biket ilhan* tarafından televizyonda klip haline getirildi)

yakınmıyorum.

/ yaşamakta direnmek /

bu şiirde anlattığım, romanlarımdan *bıçağın ucu*'nda betimlemeye uğraştığım 27 mayıs öncesi ortamıdır. soğuk savaş yıllarının baskısı en üst düzeyine varmış, *demokrat parti*'nin halkçı demagojisi *inönü* türünden bir muhalefete bile katlanamayacağını gösterme yoluna gitmişti. belirli bir fikir düzeyinde, sanat onurlarını ve kişiliklerini korumak isteyen aydınlar için durum her gün biraz daha kötülüyordu. şiiri, direnmeye, ödün vermemeye gayret eden arkadaşlarımızı düşünerek yazdığımı hatırlıyorum.

* tension à smyrne

bu bölüm, şiirlerinin ana karakteri bakımından bir önceki bölümün devamı sayılabilir, değişiklik yazış yerinin değişmesindedir, hemen farkedileceği gibi bu bölümdeki şiirleri *izmir*'de yazmışım. o yıllarda bir şehirde sürekli oturmuyor, vırt zırt oradan oraya gidiyordum. bu arada *izmir*'e de birçok kereler geldim, hatta sonraları uzun süre çalışacağım *demokrat izmir* gazetesiyle ilk ilişkilerimi de bu şiirleri yazdığım sıralarda kurdum. yalnız şiirlerden, *izmir*'de olsam bile, aklımın başka yerlerde olduğu hemen farkediliyor. zaten hayatımın o döneminde 'başka yerde olmayı' bir yaşama biçimi haline getirmiştim. o başka yerlerde de, yerleşik ve düzenli hayatlar değil, oteller, garlar, gece kulüpleri vs. arasında mekik dokuyan çarpıntılı yaşantılar düşlüyor ve yaşıyordum.

/ yirmi beşinci saat /

joseph conrad ve *blaise cendrars*, dünya edebiyatında, yolculukların estetiğini yapmış iki büyük isim! şiir handiyse bu iki ismin getirdiği çağrışımlar üzerine kurulmuş. ne zaman nasıl yazdığımı kesinlikle hatırlamıyorum.

/ 24 – 61 /

bakın, bu şiirimi severim. yalınlığından bir kere, düz bir konuşmanın gidişi içersinde yoğun bir gerilimi ve kişisel bir dramı verebilmiş olmasından, ikincisi. gerilim ve hafif hafif hissedilen korku, bir yeraltı yaşamasının getirdiği, kaçınılmaz şeyler. çok yıllar sonra, bu şiirin çıktığı damardan, 'gündelik şeyler' başlığı altında yayımladığım *sana ne yaptılar, sakın ha, galiba*

ölüyorum gibi epeyce ilgi uyandırıp patırtı koparan şiirler yazacağım...

/ gaziler caddesi /

izmir şiirlerinden, önemi nerede biliyor musunuz, o zamana kadar hiç denenmemiş bir şeyi yapmaya çalışmasında, sadece *istanbul*'a uygulanan büyük şehir şiirini bu kez *izmir*'e uygulamak istemesinde. *tension à smyrne* şiirlerinin bütünü için de aynı şey söylenemez mi? ilk kez ben, *izmir*'de bir liman şehrini, bir büyükşehir havasını saptayıp şiire aktarmaya çalışıyorum, çok yıllar sonra, *yasak sevişmek*'te yer almış bazı şiirlerde aynı şeyi *izmir*'in geçmiş dönemlerine de uygulamaya çalışacağım. bunda haklıyımda: limanlık, dışarı açık olmak, kozmopolitlik ve kompradör kapitalizminin serpildiği bir yerleşme merkezi olarak *izmir*'in, gerek geçmişinde, gerek son dönemlerinde *istanbul*'dan kalır yeri yoktur. nedense bu işlenmemiş, edebiyata aktarılmamıştır.

/ kırmızı pazar /

aynı atmosferin liman hovardalığı çerçevesi içersinde bir bara yansımış biçimi. birkaç yıl sonra *'yalnızlar rıhtımı'* filminin *lütfü akad*'ın canına okuduğu senaryosunu yazarken herhalde *'kırmızı pazar'*dan hayli esinlenmiştim.

/ sen burda bir yabancısın /

önce yıllar sonra doğduğu büyüdüğü şehre dönmüş ozanın o şehirdeki yabancılığı gibi bir anlam çıkarılabilir ama, benim asıl işaret etmek istediğim bu değildi sanıyorum: bir akşam, karşıyaka'da istasyon civarındaki evimize dönüyordum, yağmur başladı, raylar

yağmurun altında parıldadılar, birden içimi büyük bir yabancılık duygusu sardı, bu çağdaşlaşmayı batılılaşma anlamış, buna inanmış aydınların kendi ülkelerindeki yabancılıklarını farketmeleriydi denilebilir. gerçekte iki ulus halinde yaşıyorduk, asıl büyük kalabalık ve batılı ölçütlere göre kişiliklerini biçimlendirmiş aydınlar. bu çelişki sonra beni uzun süre oyalayacak, romanlarımın ana sorunlarından birisini oluşturacaktır. (*b. ilhan,* klip olarak televizyona çekti)

/ ağustos çıkmazı /

ozanın kişiliğiyle ilgili bir şiir mi? belki *yasak sevişmek*'teki *elimden gelen bu* ile karşılaştırılarak okunmasında yarar var. hayatım boyunca hem aralıksız bir yer değiştirme özlemini, hem de bu dağınıklık içersinde inanılmaz bir düzenliliği gerçekleştirmeye çalıştım. *paris*'te galiba *maria missakian*'ın bana, *un avanturier bien organisé* demesi de buradan doğuyordu, yaygın görüntüsüyle avare şair olmadım hiç, ölçülü kaldım, disiplinli yaşadım: yoksa bu kadar şey yazabilir miydim? (*b. ilhan,* klip olarak çekti)

* memleket havası

ben sana mecburum içersinde bu bölümün şiirleri imge kuruluşu ve deyiş bakımından değilse bile, şiir tutumu ve uygulaması bakımından öbürlerinden farklılık gösterirler. bir kere uzaktan uzaktan bir halk şiiri rüzgârı sezilir, sonra yeniden kırık mısralı serbest vezne dönüş besbellidir, büyük şehir *themé*'leriyse yerlerini net bir şekilde anadolu *themé*'lerine bırakmışlardır. *memleket havası* deyişim de bundan.

bu şiirlerin hemen hepsi *erzincan*'da, askerliğim

sırasında yazıldı. muhabere yedek subayı idim, dumanlı ile sürperen depoları arasında hat döşeme görevini aldım, büyük bir bölümünü gerçekleştirdim, bu sırada garnizona kapalı kalmak, orduevi ile otel arasında gidip gelmekten kurtulmuş, geniş anlamda kırsala açılmış oluyordum. köyleri, köylüleri, anadolu yaşantısında doğanın ve insanın yerleşme ve etkileşim biçimlerini yakından gözleyebildim. önceleri hiç yazamayacak gibiydim. *erzincan* bana daha çok *kurtlar sofrası* üzerine çalışma fırsatı vermişe benziyordu, ne var ki sonbahara doğru birden değişti durum, şiirler birbirlerini handiyse kovalayarak gelmeye koyuldular.

şiirlerin bütünü gençlik yıllarını *izmir, istanbul, paris* gibi şehirlerde yaşamış, temelden şehirli olan kavram ve sorunlarla haşırneşir olmuş bir aydının birden anadolu gerçeğiyle karşılaşmasından doğan izlenimleri yansıtmıştır. bu izlenimler bende üç düzeyde beliriyordu: a/bir kere aşağı yukarı çocukluk yıllarımdan bu yana pek göremediğim anadolu halkıyla karşılaşmış, onun hâlâ ne türlü yokluklar içersinde yaşamaya uğraştığını görmüştüm. hele bir dağ köyü vardı, kuranportörün bulunduğu doruğun hemen dibinde, önünden her geçişimde içim burkulurdu, köylülerden hangisiyle görüşsem kahrolurdum. b/içinde yaşadığım, hatta büyük ve haklı davaları için nice belâları göze aldığım şehir çerçevesine oranla, orada rastladığım gerçekler beni *paris*'ten beri son derece önem vermeye başladığım *kuvayı milliye* kökenine çok daha fazla yaklaştırıvermişlerdi. bu şiirler arasında sık sık *kemal paşa*'dan, atlılardan, ya da *kuvayı milliye* hareketinden söz edilmesi boşuna değildir. birden farketmiştim ki, *türkiye*'de önemli yapıcı güç soyut olarak değil somut olarak bu halktır, *kuvayı milliye* bu halkı harekete geçirmiştir, onu harekete geçirebilmek ise ancak 'üre-

timde ve kültürde' onunla bir ve beraber olmakla olasıdır. *c/türkiye* henüz tarımsal bir ülkedir, 'görülmemiş kalkınma' edebiyatına rağmen, sendikacılar *erzincan* gibi bir şehirde henüz başka bir yıldızdan inmiş kadar yabancıdırlar.

memleket havası şiirlerinin bileşimi belki de *mustafa kemal'in sofrası* şiirinde verilmek istenmiştir. dikkatli bir göz, (eleştirmenlerimizden birisinin gözü olmasını, bunu daha o zaman yazmasını ne kadar isterdim) hemen görürdü ki, ozan köylüleri, işçileri, aydınları *mustafa kemal'in sofrasına* yani yeni bir *kuvayı milliyeye* çağırmaktadır. Elbet ikinci kurtuluş savaşı edebiyatının bu şiirlerden çok yıllar sonra solun ağzında dolaşmaya başlayacağını hatırlatmak bana düşmez.

* imkânsız aşk

çok toplumcu bir çizgiden şiire girdiğim halde, neden iyi bir aşk şiirleri ozanı sayıldığımı anlamak benim için hayli güç olmuştur. ilk kitabım *duvar*'dan başlayarak sürekli aşk şiiri yazdım ve yayımladım ama, doğrusu önceki edebiyatımızda da, yaşıtlarımın edebiyatında da onca aşk şiiri varken benimkilerin neden yeğlendiğini bir zaman anlayamadım. üzerinde düşününce farkına vardım ki, benim şiirlerimde aşk bir kere çağdaş insanın içinde kıvrandığı gerilimle birlikte verilmektedir, bu onları etkiliyor, bir. ayrıca soyut olarak değil gündelik bir yaşantı içinde, üstelik bir büyük şehir yaşantısı içinde verilmektedir. bu da özdeşleşmelerini kolaylaştırıyor, iki. bir bakıma birkaç kuşağın gençleri bu şiirlerde büyük şehirlerin dağdağalı yaşantısı arasında yaşadıkları, yaşamaya özendikleri sevdaları bulmuşlardır. bu yüzden de sevmişlerdir bu şiirleri.

ben sana mecburum'da *imkânsız* aşk başlığı altında toplananlar ne kadar çağdaş bir duygusal çıkmazı deyimlendiriyor: günümüzde ya maddi nedenlerden, ya hayat koşullarından, ya sınıfsal farklılıklardan aşklar çokluk imkânsız değil midir? birçoğu umulduğu ve beklendiği gibi mutluluğa değil, hayal kırıklığına, yalnızlığa ve üzgünlüğe ulaşmaz mı? bölümdeki şiirler tek tek ele alındığı zaman bu imkânsızlıkları işlediği hemen göze çarpar.

/ sen beyaz bir kadınsın /

alışılmış toplumcu *theme*'lerini bir aşk şiirine yedirme deneyi. dikkati çeken, toplumcu sanatçının sevgilisini kendisinden uzakta, handiyse erişilmez gibi görmesi. onu içinde duyuyor ama, bir ve beraber değiller, belki bir ve beraber olmalarının olanağı da yok.

/ belma sebil /

şiiri yazdığım günler, olduğu gibi aklımda, teşvikiye'de bir çatı katı yaşadığım yerdi. çarpıntılı bazı ilişkilerden sonra kendimi yeniden yalnız ve anlaşılmamış hissediyordum. böyle zamanlarda insan rastgele bir kadın hayalinden hareket ederek zehirini alacak bir sevgili gereksinir, *belma sebil* de buydu besbelli, ama farkındasınız ya, o da ortalarda yok, onunla aşk da imkânsız. (televizyonda klipleştirildi: *b. ilhan*)

/ yirmi beşinci kısım /

suna için yazdığım şiirlerden, *suna* ile ilişkimiz imkânsız başlamış, imkânsız bitmişti. sonraki hayatımda zaman zaman başlangıç günlerini hatırlamış, böyle şeyler yazmışımdır.

/ gece buluşması /

hayli sevdiğim bir başka imkânsız *aşk şiiri*, gerilerden bir yerlerden toplumculuk uğraşı içindeki bir delikanlının kafasının pek de uymadığı bir güzel kıza, hem aşkını söyleyişi, hem de bu uyuşmazlık nedeniyle ilişkilerinin süremeyeceğini ima edişi var. bu şiir yayılmış, ezberlenmiş şiirlerimdendir, öyle sanıyorum ki gençliğin bir döneminde sevda ilişkilerinin belirli bir aşamasına denk geliyor, onun için sevildi. (*b. ilhan*'ın *'geç kalmış ölü'* başlığıyla tv'na yaptığı III bölümlük şiir kliplerinde, bu şiir finalde kullanılmıştır)

/ lady from smyrna /

izmir'den vapurla *istanbul*'a gidiyordum, son derece güzel bir kadın tanıdım, gece güvertede yalnız dolaşıyor, küpeşteye yaslanıp bir başına suları seyrediyordu. bu şiir doğdu sonunda.

/ ben sana mecburum /

kitaba adını veren bu şiiri, yanılmıyorsam şiddetli, hayli tutkusal bir aşk ilişkisinden sonra, kestane kızılı bir *istanbul* sonbaharı boyunca yazmıştım: genellikle mecidiyeköy'le şişli arasındaki yolda dolaşıyor, her zaman olduğu gibi mısraları yüksek sesle kendi kendime tekrarlayarak şiiri oluşturuyordum. beğenilen bir şiir oldu. epeyce sonra *hümeyra* besteledi dc. plağı ilk dinleyişimde sevemedim. müzik şiire denk düşmemiş gibime geldi, sonra sonra fikrim değişti ama, ısındım basbayağı. işittiğime göre *yugoslavya* türkleri bu şiiri merkez sayarak *'ben sana mecburum'* adı altında bir de oyun, ya da seyir düzenlemişler. *('ben sana mecburum'* da tv klibinde kullanıldı: ayrıca şiiri *erol sayan*, türk

musıkisi olarak besteledi. şiir, üçüncü defa *kerem güney* tarafından bestelendi; o ve *samime sanay* kasete okudular)

/ dördüncü krallığım /

aynı aşkla ilgili bir başka imkânsızlık şiiri, o tarihlerde belli bir evim barkım yoktu, tepebaşı otellerinde daha çok da *emperyal* ile *royal*'de (bir ara *alp oteli* adıyla çalıştı) otururdum. şiir, royal'de yazılmıştır. o ara toparladığım gözlem ve izlenimlerden, *kurtlar sofrası*'nda da yararlandım, *ibrahim cura*'nın kaldığı *otel royal*'dir aslında. *b. ilhan,* televizyon klipi yaptı.

/ üç tenha köpek /

sabiha diye birisi var mı diye sık sık sormuşlardır bana, nasıl ki *aysel* diye biri var mı, *müjgân* diye biri var mı diye sorarlar, bazıları gerçekten oldu, bazıları inanılmaz bir şekilde romanlarımda boy gösteren tiplerdir, bazılarıysa bu talihe bile mazhar olamaz, bir şiir boyu yaşar kaybolurlar. *sabiha* öyle olmadı ama, başka bazı şiirlerde de, bu defa doktor olarak boy gösterdi, öyle sanıyorum ki bir roman kahramanı olmaya doğru gidiyordu, sonra birbirimizi kaybettik. (sonradan 12 bölümlük bir tv dizisi olarak yazacağım. *'yarın artık bugündür*'ün *dr. zeyneb*'i de biraz *sabiha*'dır)

/ yanlış yaşamak /

temelde yazmak istediğim başka şeydi, hayatımız boyunca sık sık duyduğumuz o 'ben aslında böyle yaşamayı düşünmemiştim, başka türlü yaşamak istiyordum' duygusu yok mu, onu yansıtayım diyordum, birden *inge* ortaya çıkıverdi. belki *inge*'yle başka bir ha-

yat kurmayı hayli tasarlamış olduğumdan! *inge* roman kahramanı değil, şiir hayali de değil, sahiden vardı, *paris*'te tanımıştım, *doğu almanyalı* bir kızdı, epeyce yakındık birbirimize, son *paris* yolculuğumda adresine bir mektup yazdım, inanılmayacak bir şey ama kendisini buldu, meğerse *leipzig*'de önemlice bir kimya işletmesinin başında müdür olmuş, resmini de iletti, o *inge* değildi elbet, hani işini ciddiye alan alman kadınları vardır, biraz fazlaca ciddi, onlara benzemişti, kim bilir belki de yanlış yaşadığından.

*cehennem dairesi

cehennem dairesi şiirleri için şöyle bir noktaya dikkati çekmek gerekiyor: 40 kuşağı toplumcu şiirinin siyasal diyebileceğimiz bir şiir geleneği vardı ki bu en azından özgürlükçü bir şiir akımını canlı tutmayı içeriyordu. chp faşizan diktasının kendi çağında söndüremediği bu akım, inanır mısınız, menderes diktası döneminde basbayağı etkinliğini yitirmiş, hele *mavi* hareketi *ikinci yeni*'ye yozlaşıp can havliyle bütün ikinci yeni ozanları kendilerini siyasalın dışına attıktan sonra, hemen hemen ortadan silinmiştir.

ben bir yandan toplumcu militanın gerilimli yaşantısını başka bir düzeye *transpose* ederek yazadurayım, bir yandan da siyasal özgürlük şiirleri yazmaktan geri durmuyordum. *cehennem dairesi* şiirleri işte bu şiirlerdir, dp diktasının en azgın döneminde yazılmış olmak gibi bir özellikleri vardır. şimdi düşünüyorum da 'hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir' gibi bir şiiri o zamanlar yayımlamak, basbayağı kabadayılıktı gibime geliyor.

buradan şu da çıkamaz mı, kendileri tamamen *apolitique* bir şiirle vakit öldürüp beni duygusal şiirle

suçlarken, *ikinci yeni* ozanları bütün bu siyasal şiirleri görmezlikten geliyor, en azından ayıp ediyorlardı.

/ viyolonsel yalnızlığı /

bu şiir, bunu izleyen öteki ikisi, yani *ikinci viyolonsel* ve *birinci keman*, böyle iddiasız isimler altında, gerek bizim, gerekse genel tarihin özgürlük ve devrimcilik uğraşlarına önemli 'atıflar' yapıyorlar. üç şiirin üçü dikkatle okunursa, *rusya*'daki *deçembristler*'den ya da *gorkiy*'in derenkov'ların fırınındaki durumundan, jöntürklerin özgürlük eylemlerine, hatta *afrika*'daki kurtuluş hareketlerine kadar bütün özgürlük etkinliklerini kucakladığı görülür. üstelik, bu şiirlerle *attilâ ilhan* şiiri usul usul yeni bir döneme doğru geçmekte, imge düzenini de, söyleyiş özelliklerini de yenilemektedir. öyle sanıyorum ki, *belâ çiçeği*'nde rastlanacak başka bazı denemelerden sonra *yasak sevişmek*'te kendisini bulacak neo-klasik aşama bu şiirlerle başlamıştır.

/ no passaran /

solda bir *ispanya* şiirleri geleneği olduğunu herkes bilir. solcu bir ozan olarak ben de yeri düştükçe *ispanya* iç savaşından söz etmiş, orada daha iyi bir dünya, daha güzel bir yaşama düzeni için dövüşenleri kutsamışımdır ya, *no passaran* bütünüyle o savaşa adanmış oluyor. yazıldığı yıllarda toplumculuk belâlı bir iş olduğundan, tadına varan olmadı gibi bir şey; yalnız 1956'da mı ne, *ankara*'da askerliğimi yaparken, geceleyin bir toplantıda bana şiir okutan bazı *ikinci yeni*'ciler bu şiirin ikinci bölümünü teype aldılar, daha doğrusu almışlar, özellikle *arriba frente popular* bölümünün başıma iş açacağını anlamlı imalarla sonradan

söylemişlerdi. şimdi onların hepsi bizim solculuğumuzu beğenmeyecek kadar sosyalist kesildi maşallah!

/ cezayir mektubu /

yüzeysel bir okumayla aşk şiiri sanılabilecek bu şiir yiğit *cezayir*'in fransız emperyalizmine karşı verdiği kurtuluş savaşını ilginç bir açıdan yansıtıyor: bilindiği üzere *cezayir*'de fransızların çıkarlarını yabancılar lejyonu savunuyordu. bu lejyonda ise her türden adam, bu arada dağıtılmış alman ordusundan kaçak eski naziler bulunuyordu. şiir, işte bunlardan birinin sevgilisine mektubu biçiminde düzenlenmiştir, gerçekte yabancılar lejyonunun da, orada savaşanların da kurtuluş savaşçıları karşısındaki umutsuzluğunu belirtmeye uğraşıyor.

/ waldorf astoria /

bu da kendime göre sosyalist bir şiir denemesi. sosyalistliğin sadece göğsünü dövüp bağırmak demek olduğunu sananlara örnek gösterilebilir. şiir, iki büyük tröst (çok uluslu şirket) *i. g. farben* ile *imperial chemical industries* arasındaki pazar savaşını dolaylı yoldan açıklıyor, dikkatli okur, yenik alman tröstlerinin yeniden ortadoğu'ya sarkmalarından anglo amerikan tröstlerinin nasıl rahatsız olduğunu, kapitalizmin beliren yeni ve uluslararası çelişkilerini işlemeye ne derece önem verdiğimi hemen farkeder. sanatçı olarak sadece sömürüleni değil. aynı zamanda sömüreni yansıtmaya çabaladım hep, zira toplumcu estetik bir çelişki sürecini içerik sayar, çelişkinin varlığı ise iki karşıtlığı gerektirir, birini verip öbürünü es geçmek olmaz.

waldorf astoria, bilindiği gibi *amerika*'da mil-

yarderlerin kaldığı bir otel, şiirin adı oradan geliyor. çok sonra, *tutuklunun günlüğü*'nde geliştirdiğim teleks şiiri öyle sanıyorum ki bu şiirden kökenlenmiştir.

/ ortadoğu'dan gece telgrafları /

50 yıllarında ortadoğu kaynıyordu, *ırak*'ta kitle hareketleri görülmekteydi, hem de radikal bürokratların darbe girişimleri. şiir, onu konu edinmiş, çelişkiyi yine iki yanıyla vermeye uğraşıyor, bir yanda sömürülen köylü yâsin, öbür yanda emperyalizmle işbirliği halinde bulunan ve ülkesini sömüren ebu şükr! bu arada *british petroleum* kumpanyası gibi uluslararası petrol şirketlerinin bu ülkelerde oynadığı aşağılık role de işaret edilmiştir ya, ne o zaman, ne daha sonra, bu şiirlerdeki bu siyasal ve toplumsal içerik eleştirmenlerimiz tarafından farkedilebilmiştir. önceleri ben inadına es geçtiklerini sanırdım, sonradan böyle bir değerlendirme yapabilmek için gerekli toplumsal ve siyasal bilgi birikimine de, ölçütlere de sahip olmadıklarını farkettim, es geçmiyorlardı, görmüyorlardı ki es geçsinler.

/ budapeşte'den kartpostal /

önemli sayabileceğim bir şiir daha. ruslar, daha o tarihlerde adına sonradan *brejnev doktrini* diyecekleri bir müdahale stratejisini uygulamaya koyulmuş, kendi uyduları kıldıkları sosyalist ülkelerdeki bağımsızlık hareketlerini kuvvet kullanarak ezmek yolunu tutmuşlardı. bunun ilk dramatik belirtisi macaristan'da görüldü. *imre nagy* gibi tanınmış ve denenmiş bir sosyalistin ülkedeki rejimi özgürlükçü bir sosyalizme doğru geliştirmek istemesi, *moskova*'nın bu ülkeyi sonradan *dubçek çekoslovakya*'sına yapacağı gibi askerler ve tanklarıyla basmasına neden oldu. *imre nagy*'nin

hakkından geldiler. özgürlükçü sosyalist hareketi kan içinde boğdular. bu şiirle ben işte bu olayı kınıyorum. o tarihte 'eski tüfekçiler' besbelli bunu bir ihanet belgesi sayıyorlardı, ama son yirmi yıl içinde köprülerin altından o kadar çok su aktı ki, acaba şimdi ne sayarlar? bana gelince, daha yirmi yıl öncesinden özgürlükçülüğe bağlılığımı böyle alnı açık ve fütursuzca açıkladığım için, doğrusu iftihar ediyorum.

/ hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir /

mustafa kemal'in bu sözüne yaslanan bu şiiri erzincan'da yazdım, düpedüz devrimci bir şiirdir. hatta biraz da fırtınayı haber veren bir şiir sayılabilir, zira çeşitli özgürlük savaşları, eylemleri zincirleme imgelerle birbirlerine bağlandıktan sonra *mustafa kemal* esprisi içindeki bir yeni eylem olasılığına düğümlenmektedir. meclis tahakkümünü giderek kişisel bir diktaya çevirmek eyilimi gösteren *menderes*'e karşı *müdafaa-i hukuk* ve *kuvayı milliye* ruhu içinde bir direniş çağrısı yapıyor ozan, 27 mayıs olayı şiirin yayımlanışından üç yıl sonra mı ne gerçekleşecektir. işin garibi, bu şiirde bir eylem olasılığını üzerine yasladığım düşünsel platform üzerinde.

attilâ ilhan
temmuz 1976, kavaklıdere (ankara)

Çağdaşlarının önde gelenleri arasında sayılan Attilâ İlhan, toplumcu şiirimize olduğu kadar bireyci şiirimize de yeni boyutlar kazandırmıştır. Halk şiiri kaynaklarından da yararlanan sanatçının renkli, zengin, duyarlı, özgün bir havası vardır. Bu, kendinden sonraki birçok şair tarafından benimsenmiş, izlenmiştir.

ASIM BEZİRCİ

11.
basım

"ATTİLÂ İLHAN, TÜRK ŞİİR TARİHİNDE KENDİNE ÖZGÜ ÇİZGİSİ OLAN BİR ŞAİRDİR."

ISBN 975 - 494 - 318 - 4
98 . 06 . Y. 0105 . 1325

9 789754 943184

KDV dahil 900000 Lira